Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1.50 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVI. Celovec, petek, 29. oktober 1971 Štev. 43 (1528)

Varčevanje je služba skupnosti

Že pred sto leti je pravilno ugotavljal eden prvih pobudnikov delavskega gibanja med Slovenci, da tudi najbolje organizirana gospodarska samopomoč ne more doseči socialne in nacionalne enakopravnosti, ki jo je tedaj pričelo zahtevati delovno ljudstvo. To velja tudi še danes, pri nas in povsod in ni novo spoznanje niti novo odkritje. Razlika nasproti času pred stoletjem pa je v tem, da danes takšnega recepta med nami nihče ne zapisuje kot rešilno sredstvo za dosego še vedno nedoseženega splošno priznanega človečanskega cilja.

Prav tako pa je minilo tudi sto let, odkar je razgledan, z borbo svojih rojakov za gospodarski in narodni obstoj trdno povezan izobraženec v Št. Jakobu v Rožu prvi med vsemi Slovenci sklical tlačane sosede, da se združeni in organizirani uprejo izžemanju in odvisnosti. Niti to ni bilo dotlej nič povsem neznanega, saj se je srenja združevala in si pomagala že v davnih časih, se organizirana branila proti Turkom in združena v puntih uprla izžemanju graščakov.

Novo pred sto leti je bilo novo dejanje v novi obliki, odgovarjajoči novim razmeram in potrebam — ob in kljub resničnosti doseženih spoznanj. Dejanja pa odločajo, saj samo z dejanji človek spreminja svet in obrača tokove časa.

Pomanjkanje kapitala v nerazvitih pokrajinah in velike nevarnosti stalnega razvrednotenja denarja, najbolj občutnega v stalnem naraščanju cen, so danes ogrožujoči pojavi kot pred stoletjem. Nedvomno bolj razširjeni, ker boljše poznani oz. spoznani širom vsega sveta. Nič manj se namreč danes ne trese zlati dolar Združenih držav Amerike kakor od nekdaj nepokriti papirji Južne Amerike ali Turčije. Morda je točasno celo nekoliko resnice, če naš šiling imenujemo „alpski dolar" — v spomin nekdanje slave te nekdaj trdne valute. Njena trdnost pa je izginila z izgubo zaupanja vanjo in posledico tega: uveljavljenjem neomejenega, stalno novega konzumiranja, ki je postalo prava amerikanska bolezen.

Morda zveni nekaterim tudi med nami poziv k varčevanju kot predpotopni nasvet okostenele sistemske miselnosti. Dejali bodo, da je to nasvet potapljajočemu, naj vztrajno plava. In prav imajo, da je takšen nasvet zanj figa. Prav takšna figa pa je zanj spoznanje, da je krivda že v načelih vzgoje, ki ne omogoča vsakemu, da bi bil izurjen plavač. Revež bo v vsakem primeru utonil, če ni takojšnje dejavne pomoči.

Tako so si dejali pred sto leti in takoj zastavili lopate in krampe za zidavo rešilnih pomolov, če že ne varnega pristanišča. Ista misel je veljala po potresih prve in druge velike vojne, ki sta naše ljudstvo zadeli v živo.

„Gospodarske neodvisnosti ne dosežemo s tem, kar zaslužimo, marveč s tistim, kar porabimo." — „Kdor varčuje, ne ravna zgolj pametno v svojo lastno korist, marveč odgovorno tudi v službi skupnosti."

Tako se glasijo pozivi ob Svetovnem dnevu varčevanja 1971 — ob stoletnici naše prve Hranilnice in posojilnice. Prva ugotovitev je letošnje geslo na plakatu največje banke Zvezne republike Nemčije, drugo resnico pove poziv Centralne zadružne banke na Dunaju. Morda se imata širokemu upoštevanju teh starokopitnih spoznanj zahvaliti nemška marka za svojo sedanjo veljavo in naš šiling za svojo, za majhnost gospodarskega prostora zavidljivo trdnost.

Od sosedov smo posnemali slepo že mnogo v našo škodo. Posnemajmo tokrat zavestno z rednim varčevanjem — sebi v korist, skupnosti v pomoč!

Dr. Mirt Zwitter

VAŽNA ODLOČITEV V OZN:

Končno tudi LR Kitajska

postala članica svetovne organizacije

V nedeljo 24. oktobra so po vsem svetu obhajali dan Združenih narodov, le dober dan pozneje pa je v glavni skupščini OZN padla odločitev, ki bo nedvomno imela posledice za nadaljnji razvoj svetovne organizacije: končno je tudi LR Kitajska, po številu prebivalstva prva država na svetu, dobila ustrezno mesto v Združenih narodih.

Letošnje zasedanje glavne skupščine OZN je bilo pretežno v znamenju tako imenovanega kitajskega zastopstva. Medtem ko so se med razpravo o tej točki dnevnega reda predstavniki številnih držav odločno izrekali za sprejem LR Kitajske ob istočasni izključitvi Tajvana, je bila ameriška diplomacija zaposlena s tem, da bi potrebno število včlanjenih držav „prepričala" o potrebi dvojnega kitajskega zastopstva — da naj bo kot nova članica sprejeta LR Kitajska, hkrati pa naj obdrži svoj sedež v svetovni organizaciji tudi Tajvan, torej Čangkajškov režim, ki se še vedno ni odrekel revanšističnim načrtom za „osvoboditev" celotne Kitajske.

Tik pred odločilnim glasovanjem v OZN so bili ameriški predstavniki menda še prepričani, da bodo dobili večino za svoje stališče. Toda prvič v zgodovini Združenih narodov se je zgodilo, da v tako važnem vprašanju ni prevladala ena izmed velikih sil, marveč je bila odločilna volja velikega števila manjših držav. To se je pokazalo že pri glasovanju o ameriškem predlogu, po katerem naj bi odločanje o kitajskem predstavništvu (kakor v prejšnjih letih) proglasili za „važno vprašanje" in ga s tem napravili odvisnega od dvetretjinske večine: ta ameriški predlog je dobil le še 55 glasov, 59 držav je glasovalo proti in 15 se jih je glasovanja vzdržalo. Torej je predlog propadel in je bila potem pri odločilnem glasovanju o kitajskem predstavništvu potrebna le še navadna večina. In ta je bila nedvoumna: 76 držav (med njimi tudi Avstrija) je glasovalo za in le 35 držav proti, medtem ko se je 17 delegacij vzdržalo glasu.

S to prepričljivo večino je bila LR Kitajska sprejeta v OZN kot edina predstavnica Kitajske, Tajvan pa hkrati izključen iz svetovne organizacije.

„Delo" na obisku

pri koroških Slovencih

Na povabilo Zveze slovenskih organizacij je ta teden obiskala Koroško tričlanska delegacija uredništva „Dela" iz Ljubljane, glasila Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Delegacijo je vodil glavni urednik Mitja Gorjup.

Zastopnikom vodilnega slovenskega dnevnika je bil prikazan položaj koroških Slovencev in tolmačen njihov boj za uresničitev člena 7 državne pogodbe. Prikazane so bile tudi možnosti in oblike potrebne podpore matičnega naroda in opozorjeno na vlogo, ki jo pri tem lahko igrajo tisk in druga komunikacijska sredstva v Sloveniji in Jugoslaviji.

S strani gostov pa je bilo zagotovljeno, da matični narod in zlasti njegov tisk prizadeto spremlja usodo zamejskih Slovencev, ki jim bo tudi v bodoče posvečal ustrezno pozornost in nudil vso možno pomoč v njihovem prizadevanju za enakopraven razvoj in obstoj.

Med svojim bivanjem na Koroškem so si gostje ogledali tudi nekatere kraje na dvojezičnem ozemlju.

Predsednik Tito v Ameriki

„Predsednik poziva vse Američane, naj sprejmejo predsednika Tita dostojanstveno in s spoštovanjem ter mu izrazijo dobrodošlico, kakršno ameriško ljudstvo zmeraj izpriča povabljenim gostom in kakršna je posebej namenjena šefu države, s katero ima prijateljske stike. Vse, kar bi se oddaljevalo od takega sprejema, bi bilo ne samo izražanje nespoštovanja do uglednega svetovnega voditelja, marveč tudi v nasprotju z nacionalnimi interesi naše države."

Tako je pred dnevi izjavil predstavnik Bele hiše v imenu ameriškega predsednika Nixona, ko se je Amerika pripravljala, da sprejme jugoslovanskega predsednika Tita, ki je te dni na uradnem obisku v ZDA. Temu obisku pripisujejo v obeh državah in tudi v široki svetovni javnosti velik pomen.

Gre vendar za srečanje najvišjih predstavnikov dveh držav, ki vsaka na svoj način bistveno prispevata k obravnavanju in razreševanju perečih problemov današnjega sveta: Amerika kot ena od obeh najbolj merodajnih velesil, Jugoslavija kot vodilna sila v krogu neuvrščenih. Torej je jasno, da ta obisk služi medsebojnemu razčiščevanju pozicij, interesov, mnenj in ocen o svetovnih spremembah in o tem, kako le-te vplivajo na razmere in možnosti tako na določenih predelih kakor tudi splošno v svetu.

Program Titovega obiska v Ameriki obsega predvsem delovne razgovore s predsednikom Nixonom in drugimi vodilnimi predstavniki, poleg tega pa vrsto običajnih sprejemov, ogledov in drugih svečanosti. Iz Amerike bo predsednik Tito nadaljeval pot v Kanado, kjer se bo prav tako sestal z najvišjimi državniki. Na povratku v domovino pa se bo s svojim spremstvom za nekaj dni ustavil še v Veliki Britaniji.

Sedanjemu potovanju jugoslovanskega predsednika posveča veliko pozornost tudi ves svetovni tisk.

ZSO ob državnem prazniku

Celovec, 26. 10. 1971. — Predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem so na današnji avstrijski državni praznik na celovškem centralnem pokopališču položili venec ob spomeniku žrtvam za svobodo Avstrije. S tem so se poklonili spominu vseh tistih, ki so bili preganjani, so se borili in darovali življenje za osvoboditev in zopetno vzpostavitev neodvisne in demokratične avstrijske republike ter za prijateljsko in enakopravno sožitje med narodi.

Izvršni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem se je danes sestal na seji, na kateri je med drugim pregledal dosedanje izvajanje določil člena 7 avstrijske državne pogodbe. V tej zvezi je naslovil na zveznega kancleria dr. Bruna Kreiskega pismo, v katerem ga je opozoril na še vedno nerešena vprašanja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Državni praznik Avstrije

V torek 26. oktobra smo v Avstriji spet obhajali državni praznik, ki je bil kot tak proglašen in uzakonjen v spomin na tisti dan v letu 1955, ko je parlament sklenil trajno nevtralnost Avstrije in ko je naša država po odhodu zadnjega zasedbenega vojaka dokončno postala svobodna in suverena država.

Letošnje praznovanje tega dneva je bilo — da se milo izrazimo — nekoliko čudno, in to še posebno pri nas na Koroškem. Da za to priložnost ni bilo več hrupnih vojaških parad, je pravzaprav pogrešal le tisti, ki je pristaš večnih „marširarjev". Toda začudilo je nekaj drugega, namreč dejstvo, da je pri nas očitno že skoraj povsem zamrl spomin na polpreteklo dobo, ko Avstrije formalno sploh ni bilo in ko so najbolj zavedni avstrijski patrioti z velikimi žrtvami in s svojo krvjo prispevali k zopetni osvoboditvi svoje domovine.

Res, zvezni predsednik in člani zvezne vlade so se s komemorativno svečanostjo spomnili tudi tega obdobja v zgodovini Avstrije. Dejstvo da so bili ob tem aktu pietete deležni solidarnega odobravanja množice ljudi, samo izpričuje resnično mišljenje večine avstrijskega ljudstva. Toda v istem trenutku je prišla do izraza tudi druga plat današnje avstrijske stvarnosti — namreč neofašistično izzivanje peščice desničarskih skrajnežev. In ta pojav bi moral biti resno opozorilo, da je treba državnemu prazniku čim prej in čim širše dati pravo obliko in predvsem pravo vsebino.

Še posebno velja to za Koroško. Kajti ob letošnjem državnem prazniku se je ponovno in nedvoumno pokazalo, da pri nas sicer radi praznujejo 10. oktober, dan, posvečen dogodku, o katerem je nesporna priča zapisala, da nikakor ni veljal Avstriji, marveč samo velikonemški bodočnosti; po drugi strani pa očitno ni razumevanja in ni potrebe po obhajanju praznika avstrijske domovine. O resničnosti te ugotovitve se je lahko vsak sam prepričal, kdor je za državni praznik obiskal celovško centralno pokopališče: pred spomenikom žrtvam za svobodo Avstrije je sameval en sam venec in tega je položila Zveza slovenskih organizacij.

Zgovoren primer zvestobe, ki jo izpričuje Koroška do Avstrije!

Volilne priče za kmetijsko zbornico je treba imenovati do srede 3. novembra!

Naprošeni smo bili za naslednjo objavo:

Skupnost južnokoroških kmetov opozarja vse svoje pooblaščene zastopnike po občinah (Zustellungsbevollmächtigter Vertreter), ki so vložili kandidatne liste za krajevni kmečki odbor, da morajo do srede 3. novembra 1971 za vsak volilni lokal svoje občine imenovati po dve volilni priči (Wahlzeugen).

Volilne priče imajo dolžnost, da v imenu liste „Skupnost južnokoroških kmetov" nadzirajo potek volitev.

Volilne priče je treba prijaviti predsedniku občinske volilne komisije. Vsaka volilna priča dobi od njega izstavljeno izkaznico, s katero ima vsak čas dostop na volišče.

Investicije na področju infrastrukture

Dolgoročne razvojne možnosti narodnega gospodarstva niso vezane le na strukturo in na tehnično raven proizvodnih podjetij, marveč tudi na opremljenost z naložbami, katerih ureditev in obratovanje ni mogoče izrecno prepustiti mehanizmom trga. Te naložbe imenujemo investicije na področju infrastrukture. Tudi visoko industrializirana država mora neprestano velik del svojih sredstev porabiti za to, da se tržna proizvodnja lahko razvija v mejah gospodarnosti in da je zadoščeno kolektivnim potrebam prebivalstva.

Te potrebe zahtevajo neprenehno opazovanje razvoja investicij na področju infrastrukture, občasna analiza teh investicij pa mora vsebovati tudi konkretne predloge za njihovo nadaljnjo usmeritev. Tej nujnosti skuša zadnja leta v čim večji meri zadostiti tudi Avstrijski institut za gospodarsko raziskovanje. Pred kratkim je objavil študijo o dognanjih teh analiz. Študija je zanimiva toliko bolj, ker je malo prej avstrijska vlada objavila državni program investicij na področju infrastrukture.

Preden se poglobimo v vsebino te študije, bo dobro, da omejimo pojem dejavnosti, ki imajo opravka z infrastrukturo. Pri tem ne preostaja drugega kot da se držimo sistematike omenjenega instituta. Le-ta vključuje v pojem dejavnosti na področju infrastrukture naslednja družbena področja: javne službe, promet vključno gradnje cest, podjetja v službi oskrbe ter, gradnjo stanovanj.

Na ravni cen leta 1964 so bile investicije na področju infrastrukture na celokupnih gospodarskih investicijah, ki so leta 1954 predstavljale vrednost 24,5 milijarde šilingov, udeležene z 61 odstotki. Od tega časa naprej so skupne investicije iz leta v leto stalno naraščale in dosegle lani vrednost 81,8 milijarde šilingov. Isto naraščanje je mogoče ugotoviti tudi pri investicijah na področju infrastrukture. Medtem ko so tovrstne investicije leta 1954 predstavljale (na bazi cen 1964) vrednost pičlih 15 milijard šilingov, so lani dosegle vrednost 45,2 milijarde šilingov, s čemer so se potrojile podobno kot skupne gospodarske investicije. Država se je torej v mejah dohodkov, ki jih ima v obliki davkov, ter proračunskih in kreditnih možnosti trudila, da je na področju infrastrukture pri investicijah držala korak z naraščanjem splošno-gospodarskih investicij. Odraz tega prizadevanja opažamo tako v izgradnji javnih služb in podjetij v službi oskrbe kot pa na področju prometa, gradnje cest in pospeševanja gradnje stanovanj.

Pri razvrstitvi investicij na področju infrastrukture na njena področja opažamo, da so se investicije na področju javnih služb zadnjih 17 let dokaj konstantno gibale med 16 in 19 odstotki skupnih investicij na področju infrastrukture. V isti primerjavi se je delež investicij na področju prometa vključno gradnje cest zmanjšal od 20,5 odstotka leta 1955 na 13,5 odstotka leta 1970. Isto velja za investicije v podjetja v službi oskrbe; njihov delež je nazadoval od 12,6 na 5,7 odstotka. Rahlo je nazadoval tudi delež investicij na področju pospeševanja gradnje stanovanj, in sicer od 20,8 na 15,7 odstotka.

Procentualna primerjava teh investicij na konkretnejših področjih družbene dejavnosti kaže nekoliko drugačno sliko. Največ investicij na področju infrastrukture je bilo vsa leta porabljenih za gradnjo cest — leta 1954 skupno 27,6 odstotka, 1968 pa 35,2 odstotka. Podobno so naraščale investicije na področju šolstva od 10,5 odstotka leta 1957, ko so bile najnižje, na 18,6 odstotka leta 1968. Temu nasproti je javna služba v kulturne namene letno investirala le med 1,1 in 1,9 odstotka, v socialne ustanove in zdravilišča pa 8,5 do 10 odstotkov. Posebno vidno pa je upadal delež investicij javne službe pri gradnji stanovanj: leta 1954 je njihov delež znašal še 23 odstotkov, leta 1968 pa le še 11,2 odstotka.

Upravno politično gledano odpade levji delež investicij na področju infrastrukture na republiko in na občine. Medtem ko se je doslej delež zveznih dežel gibal le med 9,1 in 13 odstotki, se je delež republike gibal med 23,8 in 38 odstotkov, oni občin vključno Dunaja pa med 49 in 60,8 odstotka. Pri tem je očitno, da so se investicije republike izpopolnjevale z onimi občin; kadar je republika investirala več, so občine investirale manj in obratno.

Pri podjetjih v službi oskrbe, kamor sodijo elektro-, plino- in vodovodi, je v zadnjih 17 letih skoraj 80 odstotkov investicij odpadlo na elektrovode, pri investicijah na področju prometa pa sta razumljivo dominirali pošta in železnica.

V obdobju 1971—1980 hoče sedanja vlada investirati skupno 304 milijarde šilingov. Pri teh investicijah hoče obseg letnih investicij v povprečju povečati za 9,7 odstotka. Ta program se na področju infrastrukture ravna po nastalih potrebah. Poudariti pa je treba, da hoče vlada investicije na področju pospeševanja znanstvenega raziskovanja povečati letno za 25,6 odstotka in na področju umetnosti za 12,8 odstotka. Na področju letne rasti investicij republike za 9,7 odstotka bodo v prihodnjih letih naraščale še investicije v gradnje in tehniko, v dejavnosti pošte in prometa, kmetijstva in gozdarstva ter za zboljšanje oskrbe s pitno vodo.

(bl)

Petindvajsetletnica obstoja

mariborske tovarne avtomobilov in motorjev

V navzočnosti najvišjih predstavnikov Slovenije so v mariborski tovarni avtomobilov in motorjev (TAM) pred nedavnim proslavljali 25-letnico obstoja podjetja. Četrt stoletja razvoja in delovanja tega podjetja je orisal generalni ravnatelj ing. Stojan Perhavc.

Podjetje je nastalo leta 1946 z odločbo predsednika Tita, da se takratna tovarna letalskih delov preusmeri na proizvodnjo avtomobilov. Najprej so izdelovali avtomobile po češki licenci z imenom „Pionir; izdelali so jih skupno 17.416. Leta 1953 se je začel proces izbire racionalnejšega vozila in čez štiri leta so podpisali licenčno pogodbo z zahodnonemškim podjetjem Klöckner-Humbolt-Deutz. V relativno kratki dobi treh let je stekla proizvodnja novih kamionov z novimi motorji — vozil TAM-4500, TAM-2000 in nekaterih drugih.

Mariborska tovarna TAM je bila prvi proizvajalec tovornih vozil v Jugoslaviji. Doslej je izdelala 70.000 vozil, perspektivni načrti pa predvidevajo, da bi že v letu 1975 izdelali 13.000 vozil in 14.000 motorjev, kar pomeni, da se bo letna proizvodnja podvojila. V bodoče bodo razširili tudi sodelovanje s kooperanti in je bila lani v ta namen ustanovljena posebna interesna skupnost TAM. Bistveno pa bo k razširitvi proizvodnih zmogljivosti prispevala zlasti združitev s tovarno železniških vozil „Boris Kidrič".

Slovesnost ob 25-letnici TAM so zaključili s prikazom celotne dejavnosti podjetja in seveda tudi končnih izdelkov — vozil; pri tem je vzbudil posebno pozornost nov tovornjak, narejen povsem po načrtih domačih projektantov.

Svetovni monetarni sistem

trenutno preživlja težko krizo

Že tretji mesec se vleče kriza, ki jo je v svetovnem monetarnem sistemu sprožil ameriški predsednik Nixon s svojimi enostranskimi ukrepi, s katerimi hoče — kakor je zagotavljal — ozdraviti ameriško gospodarstvo. Pri tem so strokovnjaki precej enotnega mnenja: medtem ko so bile prejšnje krize zahodnih valut relativno kratkotrajne, je treba računati s tem, da bo kriza dolarja dolgotrajna.

Gre namreč za izredno pomembne spremembe celotnega mednarodnega monetarnega sistema. Kajti obstoječi mednarodni monetarni sistem, o katerem so se dogovorili leta 1944 v Bretton Woodsu, je prav gotovo preživel. Ta sistem temelji na zlatu, katerega vrednost je bila določena s 35 dolarji za čisto unčo zlata ter na dolarju kot mednarodni rezervni valuti, medtem ko je pred vojno to vlogo igral angleški funt.

Takrat je bil ustanovljen mednarodni monetarni sklad in dogovorjeni so bili tečajni odnosi med valutami članic tega sklada. Članice so se obvezale, da vse devizne transakcije izvajajo izključno po tem trdnem tečaju, ki lahko odstopa največ za 1 odstotek navzgor oz. navzdol. Sistem trdnih paritet je osnova in jamstvo za stabilnost mednarodnega monetarnega sistema; toda v tem je tudi njegova slaba stran, ker se prepočasi prilagaja novo nastalim spremembam v svetovnem gospodarstvu.

Sicer je res, da mehanizem obstoječega monetarnega sistema ni prilagojen izredni dinamiki, ki je značilna za povojni gospodarski razvoj, pa vendar ne gre samo v tem iskati vzrokov sedanje krize. Prav gotovo ne bi mogel pravilno funkcionirati noben mednarodni sistem, če država, katere denar igra nadvse pomembno vlogo mednarodne rezervne valute in ki razpolaga z največjim gospodarskim potencialom, ne vodi zdrave gospodarske politike. Zaupanje v dolar kot rezervno valuto namreč ne temelji samo na možnosti, da je dolar konvertibilen (zamenljiv — op. ured.) v zlato oz. v druge konvertibilne valute, ampa tudi in predvsem na izrednem gospodarskem potencialu Amerike.

Toda v povojnem obdobju se je realna vrednost dolarja zmanjšala za okoli 70 odstotkov, kljub temu pa se je ameriška vlada dosledno upirala vsem predlogom, da tudi formalno devalvira vrednost dolarja oziroma spremeni pariteto dolarja do zlata. Ameriška vlada trdi, in ne brez osnove, da ne gre samo za problem dolarja, ampak za problem vseh vodilnih zahodnih valut, ki so odgovorne za pravilno funkcioniranje obstoječega monetarnega sistema. Zato pričakuje, da bi te povečale vrednost svojih valut in s tem zmanjšale svoj izvoz na ameriško tržišče, hkrati pa krepile sposobnost ameriškega gospodarstva, da poveča svoj izvoz na njihova tržišča in s tem uravnoteži svojo trgovinsko in morda tudi plačilno bilanco. To bi sicer pomenilo praktično devalvacijo dolarja, toda ne bi zahtevalo spremembe odnosa dolarja do zlata in bi dolar tudi vnaprej ostal mednarodna rezervna valuta.

Dejstvo, da smo v povojnem obdobju doživeli že celo vrsto valutnih kriz in sprememb valutnih tečajev (tako devalvacij kakor tudi revalvacij), kaže na nesposobnost sedanjega mednarodnega monetarnega sistema, da zadovolji sodobne potrebe svetovnega gospodarstva. V relativno kratkem obdobju, ki je minilo od ustanovitve sedanjega sistema, je prišlo do tako silnih sprememb — političnih in gospodarskih —, da bi bilo absurdno vztrajati na sistemu, ki je bil sprejet v docela drugačnih pogojih in okoliščinah.

Predstavniki 44 držav, ki so položili temelje sedanjega mednarodnega monetarnega sistema, niso mogli niti sanjati o tako pomembnih političnih in gospodarskih spremembah. Priče smo izrednih političnih premikov, porajanja novih političnih in gospodarskih velesil, nastanka blokovskih nasprotij in politike popuščanja napetosti, nasprotij znotraj kapitalističnega sistema kakor tudi med obema sistemoma, nastanka gospodarskih skupnosti itd. Zlasti je treba omeniti nastanek številnih novih držav, predvsem na prostoru Afrike, saj šteje OZN danes že trikrat toliko članic, kot je bilo zastopanih držav v Bretton Woodsu. Nove dimenzije na mednarodnem političnem in gospodarskem prizorišču pa vnaša tudi pojav držav v razvoju kot organizirane kategorije.

Predvsem pa je treba videti fantastične dosežke tehnologije, znanosti in raziskovalne dejavnosti, ki so omogočili izredno povečanje mednarodne trgovine, katera je lani zabeležila vrednost izvoza 311 milijard dolarjev, kar je skoraj trikrat toliko kot po drugi svetovni vojni. In končno: stopamo v obdobje osvajanja vesolja, uporabe jedrske energije in računalnikov. Vse to terja ogromna tržišča, velikoserijsko proizvodnjo in tudi nove mehanizme v mednarodnem monetarnem sistemu.

Kriza, ki jo sedaj doživlja svetovni monetarni sistem, je v tem oziru vsekakor resno opozorilo.

PO ŠIROKEM SVETU

PARIZ — Ta teden biva na uradnem obisku v Franciji prvi tajnik sovjetske KP Brežnjev, ki so ga sprejeli kot najvišjega predstavnika Sovjetske zveze. Francija je prva zahodna država, ki jo je Brežnjev obiskal, odkar je prevzel vodstvo v sovjetski partiji; Francozi vidijo v tem posebno priznanje svoji državi in politiki. Sicer pa je Francija tudi prva zahodna država, ki je začela dejansko utirati pot zmanjševanju napetosti med Vzhodom in Zahodom.

WASHINGTON — V sredo je bil na sedežu ameriškega predsednika z najvišjimi častmi sprejet jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito, ki je te dni na uradnem obisku v Združenih državah Amerike. Obisku pripisujejo največji pomen tako v obeh državah kakor tudi v široki mednarodni javnosti. Tako je tudi predsednik Nixon že pred obiskom izjavil, da z zadovoljstvom pričakuje srečanje s predsednikom Titom, kajti od razgovorov, ki jih bosta imela, veliko pričakuje.

PEKING — Posebni odposlanec ameriškega predsednika Kissinger je že drugič obiskal LR Kitajsko, kjer se je pogovarjal o podrobnostih v zvezi z Nixonovim obiskom. Pri teh razgovorih ni šlo samo za protokolarno tehnična vprašanja, marveč predvsem za politične plati obiska, ki mu obe državi posvečata največjo pozornost. Nekateri pričakujejo, da bo do Nixonovega obiska v LR Kitajski prišlo še letos, uradno pa je bil ta obisk napovedan za maj prihodnjega leta.

DUNAJ — Prejšnji teden so na Dunaju podpisali sporazum o ustanovitvi stalne jugoslovanske blagovnice, ki naj bi jo uredili v prostorih dunajskega sejmišča. To naj bi bila stalna razstava jugoslovanskega blaga za široko prodajo, ki ga bodo hkrati tudi prodajali. Za 29. november bodo v sejemskih prostorih odprli razstavo jugoslovanskega blaga in turističnih pobud, prihodnje leto s 1. aprilom pa bo odprta tudi jugoslovanska blagovnica, ki ne bo prva taka ureditev samo v Avstriji ampak sploh v Evropi.

BONN — Letošnjo Nobelovo nagrado za mir so priznali zahodnonemškemu kancleju Willyju Brandtu, ki je bil tega visokega mednarodnega priznanja deležen za svojo politiko sporazumevanja z vzhodnoevropskimi državami. Za to politiko sta doslej najbolj značilna sporazuma, ki ju je Zahodna Nemčija sklenila s Sovjetsko zvezo in Poljsko; kot Nobelov nagrajenec Willy Brandt gotovo ne bo več imel posebnih težav, ko bo o teh dveh sporazumih razpravljal in sklepal parlament v Bonnu. Zdaj pa si bonska vlada prizadeva tudi za normalizacijo odnosov s Češkoslovaško in drugimi vzhodnoevropskimi državami, vključno Vzhodne Nemčije.

DUNAJ — Ob koncu prejšnjega tedna je prispel iz Vatikana na Dunaj madžarski kardinal Josef Mindszenty, ki namerava odslej živeti v dunajskem domu madžarskih duhovnikov in študentov. Z uradne avstrijske strani je bilo v zvezi s tem „obiskom" poudarjeno, da tudi za kardinala Mindszentyja veljajo avstrijski predpisi, po katerih je političnim beguncem v Avstriji prepovedano sleherno politično udejstvovanje.

STOCKHOLM — V švedskih kinematografih so prepovedali vrteti ameriški film „Zelene baretke", ki govori o podvigih ameriških vojakov v Vietnamu.

WASHINGTON — Ameriška uprava za raziskovanje vesolja NASA je sporočila, da bodo 17. marca prihodnjega leta izstrelili vesoljsko ladjo „Apollo 16", s katero bodo poleteli proti Luni trije vesoljci, in sicer John Young, Charles Duke in Thomas Mittingly. Dva člana posadke bosta na Lunini površini preživela štiri dni — od 21. do 24. marca, medtem ko se bo 29. marca celotna odprava vrnila na Zemljo.

CAMBERRA — Avstralske oblasti se zaskrbljeno vprašujejo za vzroki, ki so privedli do množičnega odseljevanja ljudi, med njimi zlasti veliko priseljencev. Samo v minulem finančnem letu 1970/71 je odšlo iz dežele rekordno število 39.316 ljudi, med temi skoraj 30.000 bivših priseljencev. Vlada je ustanovila posebno komisijo, ki naj bi proučila, zakaj toliko bivših priseljencev spet zapušča Avstralijo.

KAIRO — Ob koncu nedavnega obiska jugoslovanskega predsednika Tita v Egiptu so objavili skupno sporočilo, v katerem je rečeno, da sta se oba predsednika medsebojno informirala o razgovorih, ki sta jih imela z drugimi državniki. Sporočilo tudi poudarja, da Jugoslavija popolnoma podpira prizadevanje Egipta za pravično in trajno rešitev krize na Bližnjem vzhodu, ustrezno resoluciji varnostnega sveta.

Borba za obstoj

ne samo na Južnem Tirolskem

V glasilu koroške FPÖ „Kärntner Nachrichten" je bil pred kratkim objavljen poseben poziv tako imenovane avstrijske Landsmannschaft na Dunaju. Pod naslovom „Južna Tirolska se bori za svoj obstoj" je rečeno, da se južni Tirolci še vedno — brez zadostne podpore matične dežele Avstrije — borijo za svoj narodni obstoj. V pomoč „bratom onstran Brennerja" imenovana organizacija že dolga leta prireja posebno božično zbiralno akcijo in je n. pr. samo od lani zbranih sredstev lahko prenakazala „šestmestno vsoto" za gradnjo otroškega vrtca v Laurein/Nonsbergu in prav tako šestmestno vsoto za gradnjo otroškega vrtca v Siebeneich/Terlanu; nadaljnja sredstva pa so služila drugim važnim namenom.

Poročilo o doseženih uspehih povezuje omenjena organizacija s pozivom (navajamo kar dobesedno): „Auch im heurigen Jahr wollen wir unsere Brüder nicht im Stich lassen. Sicher wollen auch Sie, daß die Tiroler südlich des Brenners ebenso ihre deutsche Sprache sprechen dürfen wie wir, daß ihre Kinder in der Schule ebenso in ihrer Muttersprache unterrichtet werden wie wir und daß sie in allem ihre Heimat so unverfälscht bewahren können, wie wir die unsere bewahren möchten. Helfen daher auch Sie! Südtirol ringt um seinen Bestand!"

—

Toda za svoj narodni obstoj se ne borijo samo južni Tirolci in ni samo Italija v zaostanku pri izvajanju svojih obveznosti do narodnih manjšin. Tudi Slovenci severno od Karavank hočemo enakopravnost za naš jezik in si prav tako hočemo obraniti svojo domovino nepopačeno. Torej zahtevamo samo tisto, kar zahtevajo tudi južni Tirolci. Vendar pa doživljamo kričeče primere dvojnih meril in dvolične morale, zlasti s strani tistih, ki najbolj glasno kričijo o ogroženosti južnih Tirolcev, hkrati pa reagirajo naravnost alergično na vsako najmanjšo pobudo ali akcijo, ki bi jo kdo sprožil v korist slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Ali se taki ljudje res ne zavedajo, da njihovi negativni odnosi do upravičenih teženj koroških Slovencev ogrožajo tudi njihov pozitivni odnos do vprašanj južnih Tirolcev? Kajti pravica je samo ena in mora veljati za vse!

Nobelova književna nagrada

za čilskega pesnika Pabla Nerudo

Švedska akademija znanosti in umetnosti je letošnjo Nobelovo nagrado za književnost priznala čilskemu pesniku Pablu Nerudi z utemeljitvijo, da njegova poezija „oživlja usodo in upanje celega kontinenta s prav tako močjo, kot jo imajo naravni pojavi".

Pablo Neruda se je rodil v Čilu leta 1904. Velja za največjega živečega pesnika Južne Amerike, kjer berejo in študirajo njegova dela v vseh šolah. Prav njegovo ime je Ricardo Neftali Reyes y Basalto, vendar ga je pozneje spremenil v Pablo Neruda, in sicer zaradi velikega občudovanja do češkega pesnika Jana Nerude.

Svoje prve poezije je Pablo Neruda napisal že kot sedemletni otrok, ko je s svojim očetom, ki je bil železničar, potoval po Čilu. Potem se je nekaj časa ukvarjal z novinarstvom, nato pa se je posvetil politični karieri. Ko je bil konzul v Španiji, je spoznal velikega pesnika in dramatika Federica Garcio Lorco; to srečanje je pogojilo vse nadaljnje Nerudovo življenje. Udeležil se je španske državljanske vojne na strani republike in ko je pod streli Francovih tolp padel Lorca, je Neruda napisal eno svojih najbolj znanih del „S Španijo v srcu".

Med svojim bivanjem v Španiji je postal komunist in se je kot tak udejstvoval po vrnitvi v domovino leta 1945. Izvolili so ga za senatorja, vendar je moral dve leti pozneje zaradi spora s tedanjim čilskim predsednikom v izgnanstvo. Leta 1970 ga je čilska partija postavila za svojega kandidata pri predsedniških volitvah, pa se je umaknil v korist svojega prijatelja in voditelja ljudske fronte Salvadorja Allendeja, ki je potem zmagal na volitvah. Trenutno pa je Pablo Piccasso čilski veleposlanik v Franciji.

Pablo Neruda je napisal pesniške zbirke, ki so bile prevedene tudi v mnoge jezike. Osnovni elementi njegovih del so bili in so še danes: borba za človeško dostojanstvo, hrepenenje po bratstvu zasužnjenih ter nežna in čustvena ljubezen. Za svoje življenjsko delo je Neruda prejel čilsko nagrado za književnost, nagrado za poezijo v Viareggiu in Leninovo nagrado za mir. Nobelovo nagrado za književnost pa mu bo švedski kralj Gustav Adolf izročil na posebni svečanosti 10. decembra.

Pablo Picasso

obhajal devetdesetletnico

V ponedeljek 25. oktobra je obhajal svoj 90-letni življenjski jubilej najbolj znani živeči slikar in kipar Pablo Picasso. Tega jubileja so se spominjali širom po svetu, le slavljenec sam „ni imel časa", da bi praznoval, marveč je tudi svoj življenjski jubilej proslavil z delom.

V svet slikarstva je Picasso stopil že kot otrok z 11 leti, tako da zdaj že osem desetletij živi za umetniško ustvarjanje. V teh desetletjih je ustvaril rekordno število del — izvedenci jih cenijo kar na 200.000! Samo od leta 1892, ko se je pojavilo prvo platno z njegovim podpisom, do 1962 je ustvaril 11.094 platen, 100.000 časniških ilustracij, 54.000 knjižnih ilustracij in letakov ter 300 kipov in keramičnih del. To pomeni, da ustvari umetnik na leto več kot 2000 del, kar je vsekakor nedosegljiv rekord.

Picasso pa je dosegel še drug svetovni rekord: najbolj fantastične cene za svoje slike, in to še za časa svojega življenja. Pred tremi leti so prodali njegovo sliko Materinstvo na obali morja za 2,555.500 frankov; cena njegovih najcenejših grafik pa znaša najmanj 10.000 frankov.

Izlet v Sarajevo

Slovenska prosvetna zveza obvešča, da bo v nedeljo 21. novembra 1971 priredila skupno z INEX TURISTOM na Jesenicah enodnevni izlet v Sarajevo, kjer si bomo ogledali veliko razstavo

„UMETNOST NA JUGOSLOVANSKIH TLEH OD PRAZGODOVINE DO DANES"

in druge kulturne zanimivosti Sarajeva.

Prispevek znaša na osebo šil. 480.— V tej ceni je vračunana vožnja z avtobusom iz Celovca do letališča Brnik, od tam z najsodobnejšim letalom DC 9 v Sarajevo in nazaj ter od Brnika spet z avtobusom v Celovec.

Zbirališče je ob 7. uri zjutraj v Celovcu, Gasometergasse 10. Povratek v Celovec ob 9. uri zvečer.

Obstoja pa tudi možnost, da izletniki sami pridejo do letališča Brnik; v tem primeru se cena zniža na šil. 400.— na osebo. Odhod z letalom pa je ob 8.30 uri zjutraj, tako da bi izletniki morali vsaj pol ure pred odhodom biti na letališču Brnik.

Istega dne bodo potovali v Sarajevo tudi izletniki iz Trsta oz. Primorske in bo to pravi izlet zamejskih Slovencev.

Prijave naslovite na Slovensko prosvetno zvezo Celovec, Gasometergasse 10, tel.: (0 42 22) 85 6 24.

Izlet bomo organizirali samo, če se bo javilo zadostno število udeležencev. Prispevek za potovanje je treba plačati v naprej, in sicer na naslov SPZ.

Izšla je druga številka

kulturne revije „V presečišču"

Kakor smo že svoječasno poročali, se je kulturni oddelek Koroške deželne vlade odločil za izdajanje koroške kulturne revije „Im Schnittpunkt" (V presečišču). Za izid in uredništvo revije odgovarja dr. Gerhard Baumann. Zdaj je izšla že druga številka od štirih načrtovanih v teku enega leta. Glavni urednik sicer nima skrbi, kar se tiče stroškov za izdaje revije, pač pa ni lahka izbira sodelavcev in člankov.

Že pred izidom prve številke je bil nakazan namen revije „V presečišču": da bo vsaka številka posvečena eni zvrsti umetnosti ali času le-te. Tako je druga številka pretežno v znamenju „Dürerjevega časa na Koroškem."

Po vrstnem redu je najprej kulturni pregled minule gledališke sezone v Mestnem gledališču.

Univerzitetni prof. dr. Oskar Moser piše o kulturni prepletenosti v Evropi, rektor celovške univerze prof. dr. Walter Schöler poroča o nastanku celovške visoke šole, dir. Franz Müller razpravlja o vprašanju izobraževanja odraslih, dr. Claudia Kromer o preobratu časa iz srednjega veka v novo dobo z ozirom na zgodovino Koroške, univ. prof. dr. Richard Milesi piše o Dürerjevi grafiki kot predlogi za nagrobne plastike na Koroškem, univ. prof. dr. Kurt Goldhammer o Paracelsu kot reprezentantu koroškega humanizma, univ. prof. dr. Anton Slodnjak kot zastopnik Slovenije predstavlja začetke slovenske književnosti, medtem ko dr. Gerhard Baumann piše o Dürerju in njegovih posledicah. Revijo zaključuje napoved kulturnih prireditev v prostoru Alpe - Jadran.

Pričujoča številka je interesentom še brezplačno na razpolago, medtem ko bodo ostale številke stale po 25 šilingov, letna naročnina pa 80 šilingov.

Razstava ameriške grafike

v celovški „Galeriji 61"

Včeraj je bila v celovški „Galeriji 61" odprta razstava moderne ameriške grafike; odprta bo do 13. novembra in bo gotovo pritegnila veliko število obiskovalcev, saj imajo tukajšnji ljubitelji umetnosti pravzaprav prvič priložnost, da spoznajo tovrstne stvaritve sodobnih ameriških umetnikov v originalih in na domačih tleh.

Razstava, ki jo zdaj lahko vidimo v Celovcu, je bila letos spomladi prikazana na Dunaju, kjer je zabeležila zelo lep uspeh; pred nedavnim pa je bila tudi v Solbad Hallu. Eksponati za to razstavo izvirajo iz kolekcije „Associated American Artists". Ta leta 1934 ustanovljena galerija je hkrati največje združenje umetnikov v ZDA, ki se bavi s širjenjem grafičnih tiskov; zastopa več kot 400 umetnikov, stalno prireja razstave, s pomočjo bogato ilustriranih katalogov pa predstavlja mnogim tisočem odjemalcev dela ameriških in tudi drugih umetnikov.

Na sedanji razstavi prikazana dela predstavljajo posrečen prerez skozi sodobno umetniško ustvarjanje v Ameriki. Zastopane so tradicionalne zvrsti radirank, lesorezov in litografij, pa tudi razne druge tehnike vse do kombinacij s fotografijo.

Razstavo v Celovcu prireja kulturni referat ameriškega veleposlaništva na Dunaju. Včerajšnje otvoritvene slavnosti sta se poleg predstavnikov dežele udeležila svetnik veleposlaništva Philip W. Arnold in kulturni ataše Alan H. Dodds.

TONE SVETINA 94

UKANA

DRUGA KNJIGA

„Nekaj časa miru in stroga tišina!" je odredil Tomo in poslal izvidnika nazaj k vhodu. Ko se je stražar spet pričel sprehajati, so nadaljevali.

Zdaj so bili na vrsti minerji. Tušarju so sijale oči kot žerjavica. Po čelu so mu polzele kaplje. S svedrom je zavrtal v sode. Skrhani sveder pa je slabo stružil kovino in Tušar je preklinjal, ker je šlo prepočasi. Ko je bencin že curljal iz nekaj sodov, je Tomo ugotovil, da preslabo teče in je poskusil odvijati čepe. Skoraj bi mu bile popokale mišice na rokah, opravil pa ni nič. Želeli so, da bi se nateklo na tla čimveč bencina, ki bi se ob eksploziji vnel in preprečil poseg gasilcem.

Rudi je čepel za sodi in pripravljal detonatorje. Blisk je svetil in gledal v igro prstov, ki so se sprehajali po nevarni snovi.

Tušar je neučakano priganjal. Rad bi bil zaminiral vso goro sodov hkrati. Pazljivo je pregledoval mine. Nenadoma je prebledel, kot bi držal v rokah kačo.

„Potegni ta detonator ven in ga vrzi v ponor reke, morda ne bo eksplodiral."

„Zakaj pa?" se je zastrmel vanj Rudi.

„Tempiran je na četrt ure. Z njim vred lahko zletimo v zrak, razumeš?"

Detonatorji so se razlikovali po barvah — v naglici pa je bil enega ponevedoma zamenjal. Kaj takšnega se mu še ni pripetilo. Vzel je detonator, ga nesel na rob ponora in ga vrgel v prepad, v podzemsko reko. Slišal je pljusk vode in se oddahnil.

Na sodih se je medtem nekomu posrečilo odviti čep, ki pa mu je zletel iz rok in se zakotalil po drugih sodih. Zvok kovine ob kovino se je votlo zarezal v temo. Vsi so obstali in prisluhnili.

„Madona, kaj pa mislite?" je zarohnel Poljak. Tedaj pa se je v obok votline razlegla eksplozija, kot bi kriknilo podzemlje; odmev je hrumel od stene do stene, dokler ni zamrl med šumenjem reke.

Nastala je grozljiva tišina, kri jim je za nekaj trenutkov zastala in možgani so jim otrpnili. Potem je nekdo iz ozadja kriknil:

„Odkrili so nas, bomba!..."

Beg je edina rešitev, jim je šinilo skozi možgane. Nekaj jih je skočilo v varstvo skalnih sten in kapnikov.

„Stojte, vsi nazaj!" je rezko ukazal Tomo.

„Prekleti drek... Kakšna bomba! Detonator je eksplodiral," je pojasnil Tušar.

Zmede nista mogla takoj pregnati. Tomu pa je bil pred očmi ukaz divizije — zaupanja ne sme zapraviti! Vso pot mu je prešinjalo možgane: „Ti, Tadik Sadowski, ki te je gestapovec Hrast hotel spraviti s sveta, boš zakuril bencin."

In gorel bo, pa če nas vse skupaj vzame hudič!

„Po krampe!" je velel minerjem, „zaščita pa naj se pripravi na boj!"

Temne sence so se razletele vsaka na svoje mesto.

Tušar je klel. Mine je bil že razmestil na različnih koncih in v njih so bili že detonatorji, tempirani na tričetrt ure. Če sovražnik vdre v jamo, je bila njihova pot in trud zaman. Bencin je treba zažgati takoj!

Nemški stražar pred vrati je slišal eksplozijo in ropotanje v skladišču.

„Alarm!... Banditen!..." je kriknil, kot bi mu kdo zasadil nož v vrat, in spustil rafal.

Mitraljezec je zaslišal topotanje mnogih nog, vpitje straž, škripanje vrat, v soju luči je uzrl cevi mitraljezov... in pritisnil. Podzemlje je napolnilo peklensko bobnenje, roji svetlečih krogel so sikali mimo gore sodov, tleskali v kapnike. Odbito kamenje je grmelo po tleh in v ponor podzemske reke, ki je tekla in šumljala, kot se ne bi nič dogajalo.

Tomo je drhtel od razburjenja. Zgrabil je kramp in ga zabil z vso močjo v sod. Ko ga je izdrl, je bencin brizgnil ven z močnim curkom. Tudi Tušar in drugi so — besni od strahu in presenečenja — tokli s krampmi so podih z uničevalno ihto. Bencin je brizgal in se razlival po tleh. Zrak je bil čedalje bolj prepojen s hlapi in zadušljiv. Bosi so gazili po mlakah nevarne tekočine, prek njih so žvižgali izstrelki, med vpitje so se mešala nemška povelja.

„Tomo, odhod!" je zarjul Tušar in se jel umikati za drugimi, ki so pobegnili ko pregnani volkovi v zavetje prvih kapniških sten. Tam jih je Tomo dohitel in ustavil. Zaskrbelo ga je, da ne bi Nemci demontirali min.

„Vžgimo bencin, če bo gorelo, nam ne morejo slediti!"

Vsi so bili za to.

Rudi se je javil, da gre zakurit. Ščitili so ga s streljanjem. Med potjo je pobral odkrušen kapnik in ga zavil v cunjo. Ni se menil za žvižganje krogel. V nekaj skokih je bil pri sodih. Cunjo je pomočil v tekočino, ki se je natekala v veliko mlako in se razlezla daleč naokoli. Odskočil je navzad, prižgal je vžigalico in pritaknil. Cunja se je spremenila v plamen. Roka ga je zapekla, zamahnil je in vrgel.

Ob dnevu mrtvih

Prihodnji teden bodo spet zagorele lučke na grobovih naših najdražjih — staršev, bratov, sester in prijateljev. V duhu bomo pri njih in se na tihoma pogovarjali z njimi. Dan mrtvih je tisti dan v letu, ki najbolj zbriše pregrado med živimi in mrtvimi in nas žive opominja, da se spomnimo umrlih.

Te dni bodo naša pokopališča spet polna ljudi. Obnavljali in krasili bomo grobove, nekateri bodo dobili nove nagrobne kamne, na mnogih napisnih kamnih je obledela pisava in jo je treba na novo poživiti. Vse to delamo iz ljubezni, ki bo dajala grobovom to, kar bi rada dala pokojnim.

Razen tega pa je dan mrtvih posvečen tudi tistim, katerih grobovi niso okrašeni s cvetjem, katerim ne gorijo lučke, grobovom, ki so posejani širom naše zemlje — samotnim grobovom prekritim z jesenskim listjem, katerim poje le veter v gozdovih pesem uspavanko.

Naš spomin pa velja zlasti vsem tistim soborcem in sotrpinom, ki danes počivajo na štiridesetih pokopališčih širom Koroške, ki so žrtvovali najdražje — svoje življenje za našo svobodo, enakopravnost in mir v svetu. Zato zaslužijo, da gremo na njihove grobove, jih okrasimo z cvetjem in jim prižgemo lučke ter se v duhu srečamo z njimi. V našem spominu živijo dalje med nami.

Nismo jih pozabili — ne tistih, ki jih je je smrt iztrgala iz našega družinskega kroga, ne onih, ki smo jih zgubili na polju narodnega boja. Tako enim kot drugim velja tudi letošnji dan spomina.

Kongresna dvorana v Beljaku

Želja po zgraditvi kongresnega središča v Beljaku je stara že petdeset let; letos je bila končno tudi uresničena. Zato je razumljivo, da je beljaški župan prejšnji teden s posebnim zadoščenjem pozdravljal številne goste, ki so se udeležili svečane otvoritve nove kongresne dvorane. Med udeleženci so bili zvezni predsednik Jonas, vicekancler ing. Häuser, minister za promet Frühbauer, deželni glavar Sima, jugoslovanski veleposlanik v Avstriji Vošnjak, mnogi visoki predstavniki kulturnega, gospodarskega in javnega življenja ter zastopniki iz sosednih dežel.

Zvezni predsednik Jonas je v svojem otvoritvenem govoru med drugim naglasil, da je Beljak po geografski legi, kjer se srečavajo trije kulturni krogi — germanski, slovanski in romanski, posebno primeren in naravnost ustvarjen za to, da se tukaj išče in končno najde pot za medsebojno razumevanje in sodelovanje. Prebivalci Koroške in sosednih dežel imajo pri tem izpolniti plemenito nalogo evropskega pomena. Podobne misli pa so naglasili tudi drugi govorniki.

Kongresna dvorana je bila za ta dan praznično okrašena. Poslopje samo je stalo beljaško občino 57 milijonov šilingov in je bilo dograjeno v rekordnem času, namreč v 420 delovnih dneh. V veliki dvorani, ki je tudi akustično izvrstno opremljena, je prostora za 1064 oseb; urejena pa je tako, da jo je brez težav mogoče razdeliti na več prostorov. V prvem nadstropju so štiri manjše dvorane, ki jih je mogoče združiti. Poleg tega pa je v poslopju tudi velika restavracija.

Za Beljak je to vsekakor važna in pomembna pridobitev.

OBVESTILO
Zveze koroških partizanov

Zveza koroških partizanov naproša svoje člane in prebivalstvo naših krajev, da tudi letos poskrbijo, da bodo na dan mrtvih partizanski grobovi dostojno urejeni. Hkrati sporoča, da bodo predstavniki ZKP skupno z zastopniki jugoslovanskega generalnega konzulata v teh dneh polagali vence na partizanska grobišča.

Spomin na padle junake, ki počivajo na 40 pokopališčih južne Koroške, naj bo posebno živ v teh dneh. Padli so za našo svobodo, za enakopravnost in mir v svetu. Zato zaslužijo, da njihova grobišča negujemo in čuvamo.

Praznik v Solčavi

Minulo soboto in nedeljo so prebivalci Solčave praznovali svoj krajevni praznik. Sodelovali so med drugimi tudi pevci slovenskega prosvetnega društva „Zarja" iz Železne Kaple pod vodstvom Vladimira Prušnika.

V nedeljo je bilo v Solčavi zborovanje z govori, razvitjem prapora, odkritjem spominske plošče na šoli in otvoritvijo stalne razstave iz zgodovine narodnoosvobodilne borbe. S tem so prebivalci zopet mnogo doprinesli za poznejše rodove, da najsvetlejša doba v zgodovini slovenskega ljudstva ne bi prišla v pozabo.

V imenu Zveze koroških partizanov je spregovoril predsednik Karel Prušnik in med drugim dejal, da je zveza koroških partizanov v okviru ZSO žela uspehe v boju proti zopet se porajajočemu nacifašizmu in kljub težavam, ki vladajo, doprinesla svoj del k medsebojnemu sporazumevanju naprednih sil v Avstriji. Končal je z besedami: „Narod, ki zatira druge narode, ne more biti svoboden; tudi Avstrijci bodo dokončno svobodni šele tedaj, ko bomo koroški Slovenci uživali iste pravice, kot nemško govoreči večinski narod."

VABILO

Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza vabita na

PEVSKI KONCERT

- **v soboto 6. novembra 1971 ob 20. uri v kino dvorani na Bistrici v Rožu**
- **v nedeljo 7. novembra 1971 ob 19. uri v farni dvorani v Škocijanu**

Nastopil bo Komorni moški zbor iz Celja pod vodstvom prof. Egona Kuneja. Gostujoči zbor je nosilec Gallusove plakete, najvišjega odlikovanja za amaterske pevske zbore v Sloveniji. To je prepričljiv dokaz, da bomo imeli priložnost prisluhniti enemu najboljših pevskih zborov iz Slovenije.

K številni udeležbi vabita

Slovenska prosvetna zveza **Krščanska kulturna zveza**

Globasnica o združitvi

Zadnjič smo poročali, kako se občani Loge vasi odnosno njen občinski odbor upirajo predlogu koroške deželne vlade o delitvi občine na 2 dela, na občini Vrba in Škofiče. Nasprotno pa poročajo iz Globasnice, da se občinski odbor popolnoma strinja s predlogom deželne vlade, po katerem naj bi prišlo do združitve občin Globasnica in Bistrica pri Pliberku.

Načelno sta si omenjeni podjunski občini edini, samo vprašanje, kje naj bi bil bodoči občinski center, je še problem. Zato je občinski odbor v Globasnici na zadnji seji 15. oktobra pod predsedstvom župana Sadjaka razpravljal tudi o tej točki in prišel do soglasnega zaključka, da mora ostati upravni center bodoče velike občine v Globasnici, kot to predvideva predlog deželne vlade. V nasprotnem primeru hoče občina Globasnica obdržati svojo samostojnost z nekaterimi mejnimi korekturami naprav občinam Dobrla vas in Žitara vas. Argumenti, ki jih navaja odbor občine Globasnica, so sledeči: Globasnica že ima novo ustrezajočo občinsko hišo in je s 131 hišami bolj upravičena imeti upravni center kot Šmihel s 40 hišami. Globasnica ima dobro zgrajeno občinsko cestno mrežo in leži na zgodovinskih tleh (keltsko-rimsko naselje „Juena") itd.

Takšne združitve občin so povezane z mnogimi težavami in problemi, ki jih ni jemati na lahko ramo.

Naš rojak dr. Hebein 80-letnik

Naš koroški rojak dr. Josip Hebein, bivši profesor medicinske fakultete in predstojnik rentgenološkega instituta v Ljubljani, rojen v Mišelcah v občini Šmerče v Ziljski dolini, praznuje letos 80-letnico svojega plodonosnega življenja.

Polovico svojih let je posvetil zdravniški dejavnosti. Maturiral je leta 1911 v Celovcu, študije nadaljeval na medicinski fakulteti na Dunaju ter promoviral za doktorja vsega zdravilstva v Karlovem na Češkem. V prvi vojni je bil ujet v Rusiji in se je po oktobrski revoluciji kot prostovoljec javil na Solunsko fronto, kjer je bil imenovan za polkovnega zdravnika. Po razpadu avstro-ogrske monarhije in nastanku Jugoslavije je najprej pet let služboval v Srbiji, leta 1923 pa je nastopil službo v splošni bolnici v Ljubljani in se specializiral za rentgenologijo. Po osvoboditvi leta 1945 je bil imenovan za profesorja na medicinski fakulteti v Ljubljani. Sodeloval je tudi na mnogih zdravniških kongresih, tako na Dunaju, Gradcu, Kopenhagnu in Münchenu.

To je le kratek opis našega jubilanta, o katerem smo pred desetimi leti več in podrobneje poročali v našem listu. Dr. Hebein si je tudi pri radiologih v mednarodnem zdravniškem svetu pridobil in osvojil veliko priznanje. Kljub zaposlenosti pa je vedno prizadevno in budno spremljal tudi boj svojih rojakov na Koroškem.

Jubilantu dr. Hebeinu tudi tem potom najiskreneje čestitamo z najboljšimi željami!

LOGA VAS

Minuli teden smo v Logi vasi praznovali vesel dogodek. Kakl Tevži, ki izhaja iz trdne slovenske družine, sin znanega baritonista Mlinarjevega Tevžija iz Spodnjih Jezerc, je zadnje čase mnogo zahajal v Rož in kmalu se je zvedelo, da ima Tevži v Rožu dečvo in da bo „resnica". Njegova izvoljenka, Lucija Klemenjak iz Št. Ožbolta pri Podgorjah, se je odločila, da bo Tevžiju postala zvesta družica. Tako sta sklenila trajno zvestobo na skupni življenjski poti. Ker je Tevži navdušen pevec in aktiven član znanega pevskega zbora iz Loge vasi, ki ga vodi Stanko Černic, so ga njegovi prijatelji spremljali v Podgorje in v tamkajšnji cerkvi, kjer je mladi par poročal dekan dr. Hornböck, prav lepo in ubrano zapeli. Po končanem obredu so pripeljali nevesto na njen novi dom.

Zvečer sta se novoporočenca skupno s sorodniki, pevci in prijatelji poveselila v gostilni pri Vrabelnu v Logi vasi, kjer so bile mize dobro založene z jedačo in pijačo. Ob rajanju in petju ter v veselem domačem razpoloženju je kmalu minil večer, za ženina pa končno napočil čas, da je svojo ljubljeno družico mogel odpeljati domov.

Mladi nevesti iz Roža želimo iz vsega srca, da bi se ji prav dopadlo na Jezercah pri Mlinarjevih, ki tako radi in lepo prepevajo. Tevžiju pa da bi ostal zvest svojemu pevskemu društvu in da bi s svojim lepim glasom še naprej razveseljeval prijatelje lepe slovenske pesmi. Skratka, mlademu paru želimo iz vsega srca obilo sreče na skupni življenjski poti in hkrati iskreno čestitamo!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UK

V trenutku, ko se je lok potujočega ognja združil z bencinom, se je posvetilo, kot bi se razpočilo sonce. Oči so ga zaskelele, kot bi mu zadrli vanje žareče igle. Pokril si jih je z rokami. Okoli njega so gorela tla, stene, vse se je vrtinčilo v plamenih, ko bi stopil v pekel. Eksplozije sodov so divje treskale okrog njega in brizgajoči ognjeni curki so mu polzeli po obleki. Obrnil se je in skušal bežati tja, od koder je prišel, kar na slepo, kakor splašen konj. Padal je, plazil se je po kolenih in tulil, kot bi mu drli kožo. Pljuča mu je napolnil dim, toliko da mu jih ni razneslo.

Težka eksplozija je brizgnila ogenj do skupine diverzantov, jih zaslepila in za hip omrtvičila. Potem so sredi ognja zagledali temno postavo, ki je krilila z rokami, trgala obleko s sebe in izginila v plamenih.

„Madona, umik!" je kriknil Poljak. V divjem diru so bežali pred ognjem in dušljivim dimom.

Tudi Rudi se je z zverinsko voljo izvlekel iz ognja v zavetje zakrivljenega rova, kamor niso segali plameni. Z zadnjimi močmi je strgal s sebe vrhnjo obleko, ki je na njem gorela. Zablodil je naprej, zadel z glavo v kamen in padel. Dvignil se je na kolena in z roko segel k očem. Zatipal je nekaj ožganih ostankov las, kri na čelu in osmojeno lice. V ogenj in dim je buhnila nova eksplozija, skalovje se je streslo, kot bi se odpiral ognjenik. V Rudiju pa se je življenje zganilo do zadnjega vlakna. Zakolovratil je v smer, kjer naj bi bili tovariši, in zavpil:

„ Kje ste, tovariši? Počakajte, počakajte me!"

Ker ni bilo odgovora, je pobesnel:

„Ne pustite me samega, hudiči . . ."

Krike groze so požirali plameni. Udušile so jih eksplozije, ki so si sledile druga za drugo. Kot slepec je tipal z rokami predse. Zalival ga je gost, umazan dim, ki je lezel vse globlje v votline. Napolnil mu je pljuča in mu vzel moči, da se je vlekel kakor hromec. Tu in tam se je prilepil k steni in spet odtaval v temo.

„O, Baška grapa, bajta ob reki, strme senožeti, nikoli več vas ne bom videl," je pomislil. „Pustili so me umreti," je govoril naglas — občutek osamljenosti in nemoči ga je stiskal ko mora.

Samogibno je zakolovratil navzdol. Opotekaje je napravil še nekaj korakov. Potem mu je zmanjkalo tal, v glavi se mu je zavrtelo. Padal je. Čutil je udarec in obležal . . .

7

Noč, ko so diverzanti vdrli v jamo, je Valjhun preživel v nemškem štabu. Pogovarjali so se o napadu na progo.

„To je dobra taktika," je razlagal zbranim oficirjem, spil na dušek skodelico kave in se zastrmel skozi okno.

Na steni je enkomerno tiktakala ura in kazalci so se pomikali na drugo uro. Skozi vrzeli na oblačnem nebu so mrzlo sijale zvezde. Skrivnostna tišina je ležala nad mestom, le včasih so jeknili s ceste koraki patrulj.

„Kakor kdo vzame . . . To je stvar prepričanja in vojne prakse," je dejal Nemec, poročnik Veldmann, ki se mu je že hudo dremalo.

„Kaže, da bo ta noč mirna," je menil Valjhun.

„Prepričan sem, da so odnesli pete, ali pa vedo, da smo vrgli vse razpoložljive enote na progo," je dejal samozavestno nemški oficir.

Neki višji oficir pa je pripomnil:

„Morda pa vedo, da nameravamo jutri napasti. Odkrito vam povem, ne zaupam vašim ljudem," se je obrnil proti Valjhunu in jetko dodal: „Med njimi je nekaj prikritih rdečkarjev, ki izdajajo, kaj se dogaja pri nas."

Poročnik Duh, ki je bil že nekaj večerov v akciji, je že zadremal, naslonjen na mizo. Valjhun pa je razlagal:

„Ta tišina mi gre na živce, bolj me pekli, kot če bi pokalo. Stavim, da niso odšli. Okoli Idrije so nas psihološko mrcvarili dva meseca. Nič koliko noči smo jih pričakovali zaman. Napadli pa so takrat, kadar se jih ni nihče nadejal."

„Ne plašite se po nepotrebnem, mesta ne bodo napadli. To bi bilo z vojaškega gledišča povsem nesmiselno. Tudi če bi ga zavzeli, ga ne morejo obdržati. Na glavni progi proti Trstu smo," je odgovarjal poročnik Valdmann.

Pogovor so zmotile eksplozije v daljavi.

„Spet tipajo."

„Kar tipajo naj, če se jim zljubi. Jutri jih bomo temeljito potipali mi. Zaigrali jim bomo z vso artilerijo."

Valjhun se je ozrl na uro. Veke so mu postajale težke, bil je utrujen in najraje bi bil zaspal. Urni kazalec se je leno pomikal. Prav takrat, ko se je dotaknil veliki kazalec dvanajste in je mali pristal na dvojki, so zažvenketala stekla, slike so popadale s sten, pod nogami se je kot ob potresu zamajala zemlja.

Prebledeli so in se nemo spogledali. Tedaj je zazvonil telefon.

Poveljnik je skočil k aparatu in zaslišal jecljajoč, hreščeč glas:

„Jama gori . . . Banditi so minirali skladišče pogonskega goriva. Napadajo nas . . . Prosimo hitro pomoč!"

„Nemogoče," je razočarano zatulil major v slušalko. „Saj ste znoreli. Kako so prišli do goriva?"

Tisti hip je zadonelo več močnih eksplozij, telefonska zveza se je bila pretrgala, mesto pa je preplavilo streljanje vseh vrst pehotnega orožja.

„Takoj intervenirajte s četo vojske in vodom domobrancev, poročnik Veldmann."

Vsi so se razkropili k vojnim enotam. Med kasarniškimi poslopji je trobenta rezko in otožno naznanila alarm,

POVSOD ZVERHAJ PO SLOVENSKO...

Dvojezični krajevni napisi na Koroškem pred 120 leti

Anton Janežič, profesor slovenščine v Celovcu, je izdajal v letih 1850—1853 „Slovensko Bčelo" kot poučno-zabavno glasilo prav v Celovcu in zbiral okrog sebe kot sotrudnike povečini mlade fante, srednješolske dijake, poznejše imenitne slovenske pisatelje: Trdino, Levstika, Valjavca, Vilharja in druge. Iz njihovih tekstov veje iskrena ljubezen do slovenske kulture, do slovenščine in slovenske literature.

Prav v tej Slovenski Bčeli iz leta 1851 lahko beremo sledeče značilno poročilce:

„Že nekaj časa smo slišali po Celovcu pripovedovati od slovenskih napisov u Št. Jakopu pod Celovcem; nekateri so to pravili s veselim — drugi pa z jeznim sercem. Hajdi! pojdemo gledat, kaj in kako je!

Nedeljo smo se nekteri Slovenci zbrali in mahali jo po poštnej cesti edno uro pod Celovec: pridemo u „Št. Jakop", u „Dob", u „Limarjo vas", — povsod zverhaj po slovensko, in spodaj po nemško so stale na krajskih novih tablicah imena srenje, kraja, okraja, in sodnije; — in vse prav lepo in pravilno po novem pravopisu napisane. Veselili smo se prav iz serca in iz celega serca izdihnuli: Bog živi vse gospode, ki so k temu pripomagali!..." (Slovenska Bčela 1851).

Da bi bilo to poročilo razumljivo tudi nemško govorečim Koroščem, objavljamo dodatno še prevod:

„Schon seit einiger Zeit geht in Klagenfurt die Kunde um, es gebe slowenische Aufschriften in St. Jakob bei Klagenfurt. Einige erzählen dies mit Freude — andere mit Bitternis im Herzen. Wohlan, so wollen wir denn schauen gehen, was daran Wahres ist!

Am Sonntag versammelten wir uns einige Slowenen und gingen die Poststrasse hinunter, etwa eine Stunde aus Klagenfurt hinaus: da kamen wir nach „Št. Jakop", nach „Dob", nach „Limarja vas", — überall oben auf slowenisch, und unten auf deutsch standen auf neuen Ortstafeln die Namen der Gemeinde, des Ortes, des Bezirkes und des Gerichtes, und das alles sehr schön und richtig nach der neuen Orthographie geschrieben. Wir freuen uns richtig aus ganzem Herzen, und ein Seufzer der Erleichterung entfuhr unserer Brust: Ein Lebehoch für alle Herren, die uns dazu verholfen haben..."

—

Tako torej pred 120 leti.

In po teh 120 letih?

Že nekaj časa nič ne slišimo po Celovcu pripovedovati o slovenskih napisih — ne v Šentjakobu pod Celovcem ne v Šentjakobu v Rožu... Čeprav je naša Državna pogodba stara že celih 16 let, stara dovolj, da se bo v kratkem usmradila. Če se že ni.

Pač, nekaj smo resda slišali pripovedovati po Celovcu o slovenskih napisih... Toda vsi so to pravili samo z jeznim sercem... vsi celovški dnevniki pa še vsi tisti, ki pisma pišejo in pošte prenašajo...

Pa še vsi redarji, ta javni in ta tajni, z motornimi kolesi pa z avtički z modro lučko na vrhu...

Pa še vsi gasilci, ki so morali potem krajske tablice (povsod zverhaj po nemško, in spodaj — z roko — po slovensko) iz železnih okvirov vzeti in proč zanesti.

Vsi samo z jeznim sercem.

Tako da nobenega slovenskega napisa nismo mogli videti, ko smo jo mahnili po blekovški cesti ven iz Celovca, pa po rožanski cesti ven iz Celovca...

In se nismo mogli prav nič iz serca veseliti, še manj pa iz celega serca izdihnuti: Bog jih živi — tovariše, ki so prebrali, kaj notri stoji v Državni pogodbi!

In še manj: Bog jih živi — policaje, ki ščitijo zakone, narejene za blagor vseh državljanov...! Za njihovo enakopravnost.

EPILOG

Molitev za cesarja (klobuki morajo per molitvi iz glave)

Bog nam vrni, Bog obvari nam cesarsko Avstrijo...

Bog nam vrni cesarskokraljevsko apostolsko Veličanstvo, cesarja avstrijanskega, najviškega deželnega kneza korotanskega...

Bog nam vrni, Bog obvari nam cesarsko Avstrijo. Amen.

(Ta usak pervi petek u kvatrah en roženkranc zraven)

Janko Messner

Pavlihova pratika

je izšla za leto 1972

Razveseljiva novica za ljubitelje zdravega humorja: Izšla je PAVLIHOVA PRATIKA za leto 1972!

Kakor vsako leto, tako je PAVLIHOVA PRATIKA tudi tokrat bogata zbirka najrazličnejših prispevkov, ob katerih se lahko sproščeno nasmejimo. Naj naštejemo tukaj le nekaj naslovov: Kako si ljudje predstavljajo nebesa — Šoferska žalostinka — Ljubezen po kmečko — Moška neenakopravnost — Klepet — Sorodni poklici — družinski intervju — Poezija rastlin — Davek na turizem Nenavadne oporoke — Cik cak po slovenskih gostilnah — Ločitve — Slovenske narodne jedi, pijače in noša — Vaška folklora — Živalska olimpiada — Tretja olimpiada na Luni itd. itd.

Poleg tega najdemo v PAVLIHOVI PRATIKI koledarski del s slikami (seveda pavlihovskimi), bontonom v verzih, gospodinj. mehanizacijo in s prispevki v duhu olimpiade, nadalje že „obvezni" horoskop, povest v slikah „Z balonom na luno", opis sončnih in luninih mrkov v letu 1972 ter seveda poln koš šaljivih utrinkov, skrivalnic in drugih „resnic", ki pa jih ni treba vedno resno jemati.

Vse to in še marsikaj drugega je zbrano na 192 straneh praktičnega žepnega formata (da je lahko vedno „pri roki"); besedilo je razumljivo opremljeno s številnimi ilustracijami in pristnimi „pavlihovskimi" risbami. In vse skupaj stane samo 10 šilingov!

PAVLIHOVO PRATIKO spet lahko kupite v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu, kjer jo seveda morete naročiti tudi pismeno in vam jo bodo poslali po pošti na dom. Toda ne čakajte predolgo, da vas ne bodo prehiteli drugi in se namesto vas veselili in zabavali ob PAVLIHOVI PRATIKI!

ŠPORTNI VESTNIK

JO SIFFERT SE JE SMRTNO PONESREČIL

Sloviti švicarski avtomobilski dirkač Jo Siffert se je preteklo nedeljo smrtno ponesrečil na dirkah z avtomobili formule 1 v angleškem Brands Hatchu. Njegov avtomobil (BRM) je v 15. krogu nenadoma zaneslo s proge ter se je prevrnil in zgorel.

Dirka v Bands Hatchu ni veljala za svetovno prvenstvo in je le nadomestila dirko, ki bi morala biti istega dne v Mehiki. Svetovnoprvenstvena dirka v Mehiki pa je izpadla zaradi smrti najboljšega mehiškega dirkača Pedra Rodrigueza v Nürnbergu. Anglija je v zadnjem trenutku priskočila Mehiki na pomoč in napovedala za zaključek sezone dirko, ki naj bi bila v počastitev novega svetovnega prvaka Škota Jackyja Stewarta.

Siffert je veljal poleg Regazzonija za najboljšega švicarskega avtomobilskega dirkača. Letos je Siffert bil zmagovalec dirke za svetovno prvenstvo formule 1 v Zeltwegu na znanem Österreichringu. Zmaga v Zeltwegu je bila njegova druga zmaga v formuli 1, odkar je nastopil v tej konkurenci. Prvo svojo zmago pa je Švicar slavil leta 1968 na istem dirkališču, ki mu je v nedeljo bilo usodno. Za Italijanom Ignazijem Giuntijem in Pedrom Rodriguezom iz Mehike je Jo Siffert bil tretja žrtev, ki jo je letos terjal avtomobilski šport. Vsi trije dirkači so šteli med elito dirkačev v formuli 1.

Po tragični nesreči so organizatorji v Brands Hatchu dirko predčasno zaključili, dirkači pa, ki so vozili za Siffertom, so morali biti priča, kako je prijatelj zgorel v plamenih. Vodeči Peter Gethin je bil nato proglašen za zmagovalca, drugi je bil Emerson Fittipaldi pred Stewartom.

KITAJSKA ODPIRA VRATA MEDNARODNEMU ŠPORTU

V času od 3. do 13. novembra bo v Pekingu prvi afro-azijski namiznoteniški turnir prijateljstva. Na ta turnir bodo prišle reprezentance 47 držav s teh dveh celin ter večje število vodilnih namiznoteniških funkcionarjev vsega sveta. Namiznoteniški turnir prijateljstva bo največje mednarodno športno tekmovanje na Kitajskem v zadnjih 10 letih. S tem odpira LR Kitajska vrata mednarodnemu športnemu sodelovanju. Kitajska je povabila na prijateljsko srečanje vse tiste države, s katerimi ima prijateljske odnose.

Kitajska namiznoteniška reprezentanca bo po tekmovanju nastopila turnejo po Evropi, kjer bo sodelovala na mednarodnem prvenstvu Skandinavije v Göteborgu, nato pa še v Veliki Britaniji. Prihodnji mesec pa bodo Kitajci nastopili tudi na mednarodnem namiznoteniškem prvenstvu Jugoslavije v Novem Sadu in bodo tako vrnili obisk jugoslovanski namiznoteniški reprezentanci, ki se je pred kratkim vrnila iz Kitajske. Zanimivo je, da sta pred Jugoslovani gostovali na Kitajskem le reprezentanci Velike Britanije in Amerike.

Po najnovejših poročilih je predsednik olimpijskega komiteja Daume poslal Kitajski vabilo za sodelovanje na olimpijskih igrah v Münchenu.

SLABI ČASI ZA CELOVŠKI HOKEJ

Hudo presenečenje je moral preteklo soboto doživeti večkratni avstrijski prvak v hokeju na ledu KAC iz Celovca, ko je nastopil v Kitzbühlu v prvenstveni tekmi proti hokejskemu klubu iz Kitzbühla. Skoraj 2000 gledalcev je navdušeno slavilo zmago Kitzbühla proti KAC, ki je igral ponovno zelo slabo. Tekma se je končala z rezultatom 5:4 (1:3, 4:1, 0:0) za domačine. Čeprav so igrali v zadnji tretjini le še igralci avstrijskega mojstra, je morebitno izenačenje ali celo zmago onemogočil mednarodno znani vratar Wetzel iz Amerike, ki je v zadnjih letih branil tudi vratca ameriške hokejske reprezentance na svetovnih prvenstvih.

S to zapravljeno prvenstveno tekmo je KAC zdrknil na tretje mesto v lestvici, kar v zgodovini avstrijskega hokeja ne pomnijo že več kot 10 let. Z izgubljeno tekmo pa so igralci celovškega atletskega kluba zapravili tudi dvojno nagradno premijo, ki bi jo dobili ob morebitni osvojitvi državnega prvenstva brez izgubljene tekme. Celovškim hokejistom se sploh obetajo slabi časi, saj je letos več enakovrednih klubov, ki bi lahko ogrožali izvrstni rekord Celovčanov. Med najhujše nasprotnike avstrijskega mojstra lahko štejemo ATSE iz Gradca in novinca WAT Stadlau z Dunaja, ki se je za letošnjo sezono okrepil z Nikitinom in Morosovom, igralcema ruske reprezentance.

Derbi 4. kola je bil na Dunaju, kjer sta si stala v torek zvečer nasproti WAT Stadlau in WEV. Tekma se je končala 2:1. Prav tako v torek je moral nastopiti KAC v celovški mestni hali proti ATSE iz Gradca; nasprotnika sta se razšla neodločeno 3:3 (2:2, 0:1, 1:0).

KRATKE NOGOMETNE VESTI

V jugoslovanski I. zvezni nogometni ligi je letos odigranih že deset kol. Po nedeljskem desetem kolu se je na vrh lestvice povzpelo moštvo Crvene zvezde iz Beograda, ki je premagalo v derbiju Partizana z 1:0. Slovenska prvoligaša Olimpija in Maribor sta z zmagami nad Sutjesko (2:0) oziroma nad Sarajevom (2:1) dobila po dve točki. Maribor zaseda z 10 točkami 10. mesto, dočim zavzema Olimpija z osmimi točkami 14. mesto.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UK

vmes so brlizgale piščalke. Dvorišče je oživelo, kot bi udaril po mravljišču. Nebo nad progo je zažarelo; tudi od tam se je razlegalo bobnenje in streljanje.

Valjhuna je zamikalo, da bi videl, kaj se je zgodilo. Priključil se je poročniku Duhu, ki mu je bilo ukazano z izvidniškim vodom domobrancev prodreti k jami.

Mesto je zajela zmeda. Enote v postojankah so streljale tjavdan, na vse strani.

Vlekli so se v zavetju hiš, dokler niso zagledali pod obronki skalnatega Soviča plamen, ki je bruhal iz zemlje visoko pod nebo. Proti mestu se je valil gost, težak dim.

Skupno z nemško policijsko enoto so zasedli položaje pred jamo. Že pred njimi so pridrveli gasilci, ki so z vodnimi curki gasili poslopje jamske uprave. V jami pa so hrumele esplozije kot v ognjeniku.

„Ta bencin bo zgorel," je žalostno ugotovil Valjhun.

„Seveda bo, saj ni voda," ga je poučil nemški oficir in dodal: „Menda nam tega ne privoščite?" Nezaupljivo ga je pogledal, potem pa se je obrnil k poročniku Duhu.

„Kje so vdrli diverzanti v jamo? Obveščevalec ste, govorite, če vam je kaj za glavo!"

Poročnika Duha je surovi nagovor neprijetno osupnil. A klub temu je povedal:

„Skozi Črno jamo ali Pivko jamo. Samo ondod so dohodi v podzemlje."

„Čujte, moramo jih ujeti. Moramo jim preprečiti izhod. Razumete? Vodili boste mojo enoto in vzeli s seboj nekaj vaših. Takoj! Pri izhodu moramo biti pred njimi. Prednost imamo, če so poročila varnostnega voda točna."

Poročnik Duh je udaril s petami in že je odrejal dvema skupinama svojih, da bosta vodili Nemce.

Spustili so se po spolzkem bregu in se kmalu znašli pred šestdeset metrov globokim ponorom, po katerem so bile speljane jeklene lestvice v Pivko jamo.

Zbegani domobranec je v žrelo vhoda nameril strojnico in sprožil. Streljali so tudi drugi, dokler jih ni zaustavil nemški oficir, ki je vedel, da nabijajo v prazno. Pred jamo so pustili zasedo. Nemška kolona z vojščaki poročnika Duha pa je naglo krenila po pobočju hriba v smeri Črne jame.

Valjhun je ostal pred jamskim poslopjem in opazoval gašenje. Domobranske patrulje so že zbobnale skupaj domačine — jamske vodnike in uslužbence. Iz stranskega vhoda so skušali rešiti lokomotive. Pred njimi je bila ognjena stena, ki je preprečevala vsakršen dohod v podzemlje.

V bližnji hiši je nemški major zasliševal vodnike.

„Čeč, Paternost...," jih je ihtavo klical po imenu črnolas Italijan, dr. Anelli, ki se je prestopal pred Nemci, kot bi imel polne hlače, in tolmačil.

Po zaslišanju je major odredil, da bodo domačini z upravnikom Anellijem vred vodili nemško četo v Črno jamo. Vsi so preplašeni kimali v odgovor.

„Prav gotovo so vsi rdečkarji," je pomislil Valjhun, „v očeh in na nosu jim berem. Dovolj premeteni so, da so lahko slepili Nemce in tega zaspanega poročnika Duha. Mene ne bi."

Kmalu za bojnim odredom je odšla četa Nemcev z vodniki. Poročnika Valjhuna so povabili, naj gre z njimi, pa je vljudno odklonil. Prav nič mu ni bilo do tega, da bi bil za tarčo partizanskim zasedam. Raje se je pomešal med ljudi in začel poizvedovati. Nabral si je dovolj gradiva — generalu bo lahko poslal imenitno poročilo.

8

Nihče ni vedel, koliko časa že tečejo. Utrujenost jim je zadržala korak. Upehani so lovili sapo. Zavedali so se, da se morajo umikati načrtno, če hočejo še kdaj videti beli dan. Od nevarnosti pri vhodu so drveli k drugi, še večji nevarnosti, k izhodu. Vedeli so, da zdaj tekmujejo s časom. Tomo je predvideval, da bo sovražnik takoj poizkusil zasesti oba izhoda iz jame. Zasede se mu ne bodo mogle dolgo upirati. Lahko se zgodi, da jih bo počakal pred luknjo in jih potolkel kakor lovec jazbeca, ki mu podkuri, da ga prežene iz luknje.

Na prvem križišču labirinta so obstali in se naslonili na skalovje.

„Ali smo vsi?" je vprašal Tomo.

Prešteli so se. Rudija ni bilo. Težak, moreč molk je legel mednje, slišalo se je le hropenje. Vedeli so, da vsaka minuta ali morda sekunda pomeni smrt ali življenje.

„Najbrž je zgorel," se je oglasil nekdo iz teme.

„Kaj pa, če se je rešil iz ognja? Ali ga bomo pustili Nemcem?"

Molčali so. Potem je Poljak dejal:

„Za vse gre, vsi odločimo!"

Minerci so predlagali, da bi ga šli iskat. Tušar in Dušan sta takoj odhitela nazaj, drugi pa so šli zložno proti izhodu, tako da bi jih onadva lahko dohitela.

Blisku so se misli vrtinčile okoli Melite. Skoraj vso pot do jame je bil v duhu pri njej. Okužila ga je s poželenjem. Dotik njenih rok, njene oči, duh njenih las — vse mu je vzbujalo voljo po obstoju. Če jih pred jamo čaka sovražnik, bo konec njenih in njegovih sanj. In kako ji bo težko zaradi Ane! Le kdo ji bo verjel, če ne bo njega? Ob teh mislih ga je zagrnila žalost, iz katere ga je vzdramil Tadik, ki so ga prevzemale drugačne misli — računal je na spopad pred jamo.

„Ali se ti ne zdi, Blisk, da sem napravil neumnost? Mislil sem, da se bosta takoj vrnila. Zdaj pa nikogar ni..."

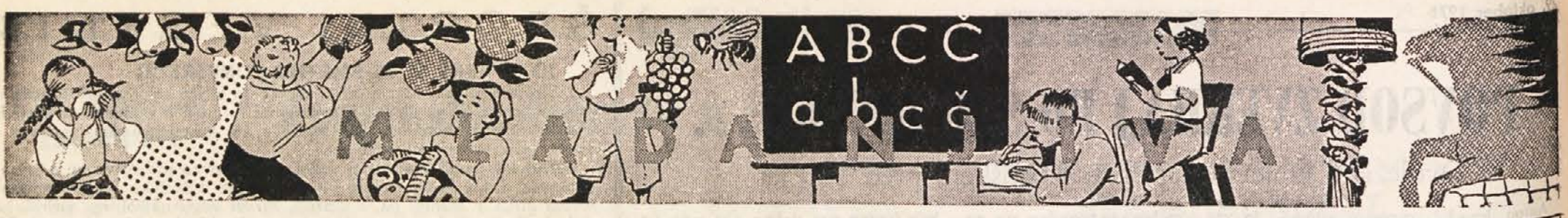

Marta Grom

TINKINA LUČKA

Na okno trka dež.

Trk-trk! Trk-trk!

Tinka leži v postelji. Z glavo zarita v blazino, mežika in gleda v okno, ki je čisto črno. Črno pa je zato, ker je zunaj noč.

Tinka ne more spati. Dež, ki trka na okno, jo drami.

Trk-trk! Trk-trk!

„Če boš pridna, boš dobila dežni plašček!" je rekla mama.

Tinka je bila pridna, zato je dobila dežni plašček. Živo rdeč z živo rdečo kapuco. Dobila je tudi rdeče škornje, ki ji segajo do kolen.

Tinka misli na škornje, misli na dežni plašček, zato se tiho jezi:

„Grda noč! Grda! Grda!"

Če bi bil dan, bi Tinka oblekla dežni plašč, obula bi škornje in bi stekla na vrt.

Tudi zjutraj je skakala pred hišo in po njenem rdečem dežnem plašču so polzele debele deževne kaplje. Ena kaplja je kanila na Tinkin nos. Zdrknila je v Tinkina usta in Tinka se je obliznila.

„Dežek pijem!" je rekla. „Dežek!"

Sosedov Lukec se je zasmejal. „Avša!" je rekel. „Vodo piješ! Vodo!"

„Dežek!" je vztrajala Tinka.

„Vodo!" je vztrajal Lukec.

„Deeežeeek!" je kriče ponovila Tinka.

„Vooodooo!" je kriče ponovil Lukec.

Tinka je jezno zacepetala z nogami. Čofnila je v veliko lužo in luža je brizgnila na vse strani.

Tinka se je prestrašila, Lukec pa je zamahnil z roko, se zasmejal in rekel:

„To ni nič! Saj imaš škornje!"

„Škornje!" je ponovila Tinka in se zasmejala skozi solze.

Trk-trk! Trk-trk!

Tinka globoko zavzdihne. Spet gleda skozi okno.

„Grda nočka!" pravi. „Grda! Grda!"

Tinka je vesela, ker Lukec spi. Spi pri svoji sestrici Nuški, ki je majhna, tako majcena, da še sedeti ne zna. Ne zna govoriti, samo grgra in se smeje.

„Grda nočka! Grda! Grda!"

Če bi jo slišal Lukec, bi rekel, da je avša. Velika avša! Noč je potrebna, kot je potreben dan! Tako so se učili v šoli! Noč nam je potrebna zato, da se odpočijemo in naspimo.

A Tinka ne more spati, zato zdrsne s postelje in bosa ceplja po sobi. Ustavi se ob oknu in se začudi. Nekje daleč iz teme se svetlikajo lučke.

„Mama!" zakriči Tinka. „Mama! Lučke! Poglej, lučke!"

Mama, ki je pritekla iz kuhinje, objema Tinko in pravi:

„Tamkaj leži striček partizan. Zvečer so prišli otroci, polno dečkov in deklic je bilo, in so grob strička partizana zasuli s cvetjem. In še svečke so mu prižgali."

Tinka zamišljeno strmi v noč, potem pravi:

„Še jaz bom nesla lučko."

„Jutri!" pravi mama. „Jutri! Zdaj pa spat! Spat, punčka moja!"

O

In „jutri" je tu. Tinka oblači dežni plašček, obuva rdeče škornje in z mamo hitita na grob strička partizana.

Tinka sama prižiga svečko. Svečka gori, a zapihal je veter in plamen je ugasnil.

„Grdi veter!" pravi Tinka. „Grdi! Grdi!" In spet prasne vžigalico.

„Z roko zasloni plamen in lučka bo gorela!" pravi mama.

Tinka zasloni droben plamenček vžigalice, ga prisloni k svečki in plamenček jo speče v prstek. Tinka ne joče, le prstek oblizne in veselo reče:

„Mama, gori! Lučka gori!"

Zvečer se Tinka ne jezi na nočko. Pozabila je na veter. Misli na svečko, na svojo svečko in čisto tiho vpraša:

„Mama! Zdaj moja lučka gori, ali ne?"

„Gori!" potrdi mama.

„In striček partizan je vesel?"

„Vesel. Seveda je vesel."

„In zdaj ga ni strah?"

„Ni."

Čeprav je zunaj noč in tema?"

„Čeprav."

Tinka je srečna. Olajšano zavzdihne, se obrne v steno in zaspi.

Tinkina lučka na grobu strička partizana pa še vedno gori. Veter pozibava njen plamen in osvetljuje belo cvetje in rdeče nageljne.

Gozd jeseni

Tih, tih je gozd jeseni,
tako tih,
da se čuje, kako listje pada
in kako si kostanj
bodečo srajčico odpira,
kako goba sred mahu si gnezdo dela
in kako ciklama nežna
zdiha in umira.

Tih, tih je gozd jeseni,
tako tih,
da se čuje, kako rosne kaplje
v pajčevino se lovijo.
Čuje se, kako peruti pticam
sredi leta zadrhtijo;
in naj zajček še tako previdno
suhe liste preskakuje —
po vsem tihem, vedno tišjem gozdu
se šuštenje sliši.

Sredi naše vasi

Sredi naše vasi
nizka gomila leži.
Nekdo je tam v boju pal,
zato, da bi jaz ostal.

Sredi naših gozdov
mnogo je, mnogo grobov.
Tam je moj očka, moj brat —
tja pojdem lučko prižgat.

Erna Muser

ČUK

Nekega jutra so našli dečki na vrtu čuka. V travi pod češnjo je ždelo nekaj negibnega in živega hkrati: temnorjav kupček perja z belimi pegami in vase potegnjeno glavico. Bil je čuk.

Jure je previdno iztegnil roko. Konice njegovih prstov so se za trenutek dotaknile mehke kepe med bilkami. Čuk je nejevoljno trenil z očesom in se nerodno prestopil.

Kaj mu je le, da se nič ne zgane? Dečki so mislili, da je nemara lačen. Prinesli so mu vode in krušnih drobtin.

Čuk pa se še zmenil ni zanje. Z negibnimi očmi je mrko zrl predse. Ko mu je skozi redke veje sonce posijalo na glavo, je zamižal, pa že spet odprl oči in se zagledal kdo ve kam.

Vse dopoldne so se dečki vračali k čuku. Čepeli so ob njem in ugibali, zakaj je tako miren. Ko so prišli iz šole, je še zmerom ždel pod češnjo; kruh in voda sta nedotaknjena stala pred njim. V postelji so se dolgo pogovarjali o čuku in zaspali so v strahu, da ga naslednje jutro ne bo več na vrtu.

Zjutraj so najprej pohiteli na vrt in obstali kot vkopani.

Čuk je bil še tam, toda mrtev. Glavica mu je žalostno visela navzdol, kajti trata se je rahlo nagibala v jarek in noge je čudno, odrevenelo stezal od sebe. Oči je imel odprte, toda njihov motni lesk je osteklenel. Poprej žametno mehko perje je trdo sršelo.

Dečki so se zbegano spogledali. Potem je Gregor molče stopil v klet in se vrnil z lopato. Bine je rahlo prijel za trupelce in tihi sprevod treh dečkov je krenil pod mlado višnjo, ki je sločila tenke, viličaste veje v nebo.

Lopata se je pogreznila v rosno travo. Mokre, s peskom premešane grudice prsti so se kmalu nakopičile pod drevescem. Mrtvega čuka so položili v jamico, ga zasuli s prstjo in naravnali grude nazaj. Jure je prinesel veliko vrtno trobentico z grede in jo posadil na grobek.

Dečki so odnesli lopato, na vršiček vitke višnje pa se je spustil ščinkavec, nagnil glavico in ubrano zagostolel.

Gitica Jakopin

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UK

„Težko je... Če bomo padli, ne bo nihče vedel, da smo poizkusili vse, da bi ga rešili. Če pa ostanemo živi, bodo rekli, da smo ga pustili v jami..."

„Naj rečejo, kar hočejo. Zdaj nam gre dovolj za nohte."

Začeli so se vzpenjati na Veliko goro. Zdaj so začutili, da jih bole mišice na rokah in nogah in da jim obrvi zaliva znoj. V svitu baterij so se bleščali kapniki Kalvarije, hladno veličastno kakor trpljenje, ki ga ne razume nihče, če ga ni sam preživel. Na najvišji točki so se sredi gozda kapnikov ustavili. Ugotovili so, da tudi tu ni kurirja za zvezo. Tomo je nestrpno zavpil na vse grlo:

„Saksida, kje si?"

Njegovi klici so zamirali, odmev se je trkljal po globinah neznanih brezen in počasi zamrl. Nekaj časa so čakali. Tišino so prebadali drobni zvoki kapljic, ki so padale enakomerno s stropa, kot bi merile čas.

„Kaj pa, če so ga Nemci že ubili? In če so pobili tudi druge, ki smo jih bili postavili za zvezo z vhodom?" je pomislil Tomo. Ni verjel, da bi fantje, ki so bili izbrani izmed najboljših borcev Vojkove brigade, ušli in reševali samo svojo kožo, komandir zasede bi jih prav gotovo napodil nazaj. Nešteto možnosti se je prepletalo, ki jih vodja ni znal razvozlati. Tomo je vedel: kadar stvari ne potekajo več po načrtu, ker jih spreminjajo neznane sovražne sile, je treba ukrepati po občutku. Pripraviti se je treba tudi na najmanj zaželeno možnost. Bili so v kritičnem položaju, razbiti na tri skupine in izgubljeni v jami, ki jo razen vodnika nihče ni poznal, za nameček pa so jim svetilke samo še medlo brlele.

Naposled je Poljak prijel za brzostrelko in ukazal: „Vsi s pripravljenim orožjem počasi naprej."

Hodili so skozi rove, dvorane in spet rove, previdno, polni dvomov, tesnobe in strahu, da se bodo srečali z Nemci, a še vedno trdno odločeni, da se morajo prebiti na svetlo. Le sence so se jim zdele čedalje bolj nevarne, kapniki so bili podobni Nemcem in čas se je ustavil... V podzemlju, kjer je večna noč, čas teče in se meri drugače kot pri belem dnevu.

Bližali so se že umetnemu rovu na poti v Črno jamo, o zvezi pa še ni bilo sledu in minerjev tudi ni bilo za njimi. Pred Tomom je vstajalo težko vprašanje: naj se prebije iz jame kar brez njih?

Tušar in Dušan sta vsa zasopla pritekla na rob dvorane, kjer sta v zraku začutila dušeč dim. Na vsakih deset metrov sta se ustavila in tulila: „Rudi, Rudi, Rudi... Ruuudi..."

Odmev njunih glasov so požirale eksplozije, ki so pretresale votline.

„Najbrž ni več živ... Nemogoče, da bi se rešil iz ognja," sta sklepala. Toda poslušala sta glas vesti in šla naprej, dokler sta mogla. Dim je bil že tako gost, da ni bilo mogoče vzdržati, vztrajno se je valil in ju zagrinjal. Čutila sta vročino in plapolanje ognja, iz katerega so regljale strojnice.

Obupana sta se vračala in klicala, posebno ob breznih stranskih rovov, ki so držali kdove kam.

Na križišču, do kamor je segal tir jamske železnice, sta zagledala na tleh kramp.

„Tu naredi v tla puščico, da bo vedel, kam smo se umikali," je Tušar naročil Dušanu.

Fant se je sklonil in molče zarisal v ilovnata tla meter dolgo puščico proti Kalvariji. Potem sta vzela pot pod noge in se napotila navkreber. Baterije so jima svetile vse bolj medlo. Na robu sobane, od koder se je cepilo nekaj stranskih rovov, sta spet postala in klicala. Ko sta umolknila, je Tušarja spreletel srh: „Ali slišiš, Dušan?"

„Da, odmev."

„Ni odmev, ti slabo slišiš zaradi eksplozij."

Tušar je napeto prisluhnil. Iz podzemlja je odmevalo zamolklo klicanje.

Spustila sta se malo niže in zavpila oba hkrati:

„Rudi, Rudi..."

Zdaj sta razločno zaslišala odgovor: „Ohoj, ohoj, ohoj, oj, oj..." Glas je prihajal iz prepadov Tartara in se prepletal s šumi podzemske reke.

Rudi... Le kako ne bi zašel v tem prekletem labirintu! Da se je le rešil in ga nista iskala zaman. Vpitje je bilo vse močnejše, dokler nista zagledala v temi migljajočo lučko, ki se je večala.

Toda... iz medle svetlobe so se izluščili preplašeni obrazi Sakside, Durčiča in Marolta. Bili so tako upehani, da so padli po tleh. To je bila patrulja, ki jo je iskal Tomo — bila je zašla v brezna Tartara, vse do narasle reke, in tavala že precej dolgo. Vsi so z žalostjo v srcu mislili na Rudija; ker ga ni, jim ne kaže drugega, ko da gredo...

„Tecimo zdaj, ko smo vsi!" je predlagal Tušar in se pognal v dir.

Mnogo časa so izgubili in močno zaostali. Zato je Tušar divjal, zaman so ga prosili, naj se malo unese. Toliko da jim ni raztrgalo pljuč. Le strah pred Nemci jim je pomagal, da niso omagali in obležali.

Na začetku umetnega rova v Črno jamo so dohiteli Tomovo skupino, ko se je basala skozi luknjo, izkopano v zidu.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IVAN POTRČ

Grob v Gradcu

Ko se je Pečetova ali gospa Pečetova — kakor so jo klicali prijatelji njenega sina, ki so radi prihajali k njej, ona pa jih je vedno postregla s kavo in se razgovarjala z njimi — jeseni dvainštiridesetega vrnila iz severne Nemčije, z osivelo glavo in s hčerko Tanjo, je bila njena prva pot v Gradec. Vse sledi za truplom njenega sina so vodile v to mesto.

„Tanja," je ogovarjala hčerko in ji tožila, „v taborišču sem mislila, da bom pozabila nanj, da mi ne bo več tesno, zdaj pa vidim, da tega ne bom prestala. Vsaka reč me spominja nanj. Grem v vrt, zagledam drevo, pod katerim se je pripravljal na maturo, pa mi pride tako, da mislim, da bo konec z mano. Še znorela bom reva, prav res je, da bom znorela. Otroci, oh otroci, zakaj ste mi tako prirastli k srcu?"

Zagrabila se je za prsi, si zmečkala bluzo, njena lica, koža na obrazu pa je bila ovela, vodena kakor polt neprespanih in objokanih pogrebcev. Hčerka jo je tolažila, kakor je vedela in znala. V tisti njen obraz pa se skoraj ni upala več zazirati, preveč ji je postalo tesno.

Pečetova je hodila ko živa senca okoli, vse njene govorice s sosedami so se sukale okoli sina. S teh svojih izprehodov se je vračala še vse bolj ovela in z velikimi očmi.

„Danes sem bila na Betnavi," je začela potem doma pripovedovati, „mimo strelišča sem šla. Kako mu je moglo biti pri srcu . . ."

Čez nekaj dni je prišla domov znova vsa iz sebe in uničena.

„Pri črpalki sem bila, na trgu. Pokazali so mi tisti kraj. Še zdaj se pozna kri."

Hčerka jo je pogledala, kakor da ji ne verjame. To pa je mater samo užalilo.

„Ne verjameš, draga moja. Ne verjameš," se je jezila mati, „ne verjameš, ker si slepa, ker ste vsi slepi. Ali je kje dež, ki bi mogel oprati tisto kri naših otrok? Tudi če bi uničil tisti kraj, mati bi zagledala kri svojega otroka. Tega, draga moja, ti pač ne moreš razumeti, premlada si še."

Hčerka je morala umolkniti. Za nič na svetu bi ne mogla pregovoriti matere, da ne bi zahajala na trg — na kraj, kjer so postajali kamioni in črpali bencin, da so mogli naprej v Gradec; medtem pa, ko so stali, se je delala pod kamionom mlaka krvi. To je bila kri od ustreljenih, ki so jih vozili Nemci v Gradec.

„Kakor zaklano živino jih prevažajo," je jadikovala Pečetova in vročično nadaljevala, „in sežigajo jih, da ne bi bilo več spomina za njimi. Ali spomina v mojem srcu ne bodo nikoli upepelili."

Vendar pa je bilo to vse premalo, kar je zvedela. Ni se mogla pomiriti. Zato se je odpravila v Gradec. Hotela je videti kraj, kjer je zgorelo sinovo truplo. Hčerka se je bala zaradi nje, a poti ji ni mogla preprečiti. Pečetova je odšla, dva dni je ni bilo. Vrnila se je vsa iz sebe in povedala, da se bosta preselili — v Gradec. Bila je v Gradcu, je povedala, ter tudi že uredila zaradi službe.

O krematoriju, zaradi katerega se je vozila v Gradec, ni skoraj nič govorila, pač pa je začela pripovedovati o grobu.

„To je grob, dolga steza, strašno dolga steza, ni da bi začela govoriti."

Minil je celi teden, preden je mogla Tanja izvleči iz matere, kaj je doživela v Gradcu. Pečetova je prišla v Gradec ter se odpeljala s tramvajem naravnost na pokopališče, na graški Zentralfriedhof. Poiskala je krematorij in hodila celo popoldne okoli nizke sive stavbe. Prebrala je vse napise po zidovih, a od naših ni našla nikjer sledu. Zato je odšla na večer k Ferkovi, k svoji znanki.

„Kaj, ali ti nisi še ničesar slišala, o grobu?" jo je vprašala ta vsa zavzeta in z obrazom, na katerem je Pečetova razbrala strah. Vendar pa Pečetova ni do večera ničesar več zvedela, ker je bil doma mož od Ferkove. Ko je ta zaslišal, da je žena omenila grob, je vzkipel. Morali sta počakati, da je Ferk odšel v tovarno. Takrat se je Ferkova še enkrat začudila, se ji docela približala in ji povedala na uho:

„On je naci."

Zdaj je zvedela Pečetova o grobu na Zentralfriedhofu, zvedela je tisto, o čemer se je govorilo po vsem mestu. Ferkova ji je tudi obljubila, da bo šla drugi dan popoldne z njo na grob. Pečetova pa ni vzdržala. Odšla je na pokopališče že dopoldne. Kupila je rože in odšla med grobove. Hodila je med grobnicami, daleč nazaj in na levo, kakor ji je Ferkova dopovedovala za grob.

„Grob je velik, dolg je, ne moreš ga zgrešiti," ji je dejala Ferkova.

Pečetova je odšla med grobnicami in prišla nekam do konca pokopališča. Prišla je med grobove iz svetovne vojne — za cele njive jih je bilo, potem je našla velik grob „o žrtvah, ki so padle za domovino" iz štiriintridesetega leta, potem še en podolgovat grob z velikim kljukastim križem, samo groba, ki ga je iskala, ni mogla najti. Povprašati pa ni upala nikogar. Vrnila se je skoraj do izhoda iz pokopališča, in krenila na levo. Tako je prišla do kraja, kjer ni bilo več grobov. Pred njo je bila tratina, potem pa visok plot, a pred plotom smeti. Tam, kjer so bili zadnji grobovi, sta stala dva starca, mož in ženska, oba črno oblečena. Strmela sta proti tistemu smetišču, a ko se jima je približala Pečetova, sta se vrnila in odšla. Pečetova je obstala in bila docela obupana. Stala je pred nekakšno dva metra široko stezo, posuto z debelim gramozom. Potem je zagledala ob tej stezi zasajen leseni križ. Znenada pa je začutila, kako ji bije srce. Tako močno ji je začelo biti, da se je bala, da ji bo izskočilo. Roke so se ji povesile, na grob so padle rože, ki jih je prinesla s sabo.

Potem je zaslišala, da je nekdo potegnil z železom po kamenju. Ozrla se je in zagledala grobarja z lopato. Zbrala se je in ga vprašala mirno, kolikor je le zmogla:

„To je grob?"

„Grob," ji je odvrnil grobar, zasadil lopato v kup gramoza in povedal:

„Še ni konca, še vedno vozijo, vozijo . . ."

„Nič več se nisem bala," je potem pripovedovala Pečetova doma. „Kar povedala sem mu, da so mi sina ustrelili. On pa meni tako: Najprej so vozili ljudi v krstah, polagali so jih drug poleg drugega, krsto pri krsti, potem krsto nad krsto. Potem jim je zmanjkalo krst. Popoldne smo podaljševali grob — pomagali so ruski in francoski ujetniki, ponoči pa so vozili. Potem so nastavili deske, pa po deskah moške in ženske . . . Skraja, enainštiridesetega, so bili še oblečeni, to je bila gospoda, potem pa so bili vedno slabše oblečeni, bili so delavci, kmetje, kmetice, nekateri so bili tudi bosi, čeprav so jih vozili pozimi — sezuvajo jih, siromake! To so bili že komunisti . . . zdaj vozijo same komuniste . . . Pokazal mi je okrvavljene deske. Kri na njih je bila strnjena, tudi sveža."

Gospa Pečetova se je preselila v Gradec. Hodila je tudi še na pokopališče, kjer so začeli pozimi kopati novi grob, drugo stezo poleg že skopane in zagrebene. Postajala pa je bolj in bolj tiha, skoraj vase zaprta. K njej so pogosteje prihajali prijatelji njenega ustreljenega sina, a ko so enega izmed njih zaprli — bil je fant njene hčerke — ter je bila Tanja tudi zaradi tega vsa preplašena, ji je Pečetova rekla:

„Vas je strah, smrti se bojite. Jaz se je ne bojim. Nič več se je ne bojim. Vi mi tega ne verjamete. Povem vam: za nas, ki smo ostali, ni več nikakršne smrti, vsaka naša stopinja mora biti n j i h o v a smrt. Samo to me še drži pokonci."

Grobovi tulijo

Grobovi tulijo . . .
šume in tulijo razpokani
kot nenasitna žrela, zevajoča
v polnočni mrak . . . Kaj hočete od nas!

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast,
imeli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete, grobovi, še od nas!

Grobovi tulijo . . .
vrtinci črni vstajajo iz njih
in kot vampirji se vijo po zraku
in žrtev iščejo z bodečimi očmi . . .

Oton Župančič

DOMISLICE

- **Moški sreča danes vedno bolj poredko ženo, ki kuha kot njegova mati, vedno bolj pogosto pa ženo, ki pije kot njegov oče.**
- **Avtomobil je sredstvo, s pomočjo katerega živimo znatno hitreje in — krajše.**
- **Kadar srce preveč krvavi, popije solze, da so suhe oči.**
- **Kdor molči, sploh ničesar ne misli.**
- **Ljubezen je sila, ki vse vznemirja, vse oživlja in vse obnavlja.**
- **Ne štej korakov pri dobrem delu.**
- **Zakaj prošnje pogosto berejo neizprosni ljudje!**
- **Lastnina je past: tisto, kar mislimo, da imamo, ima nas.**
- **Celo stvari, ki so resnične, je mogoče dokazati.**
- **Pav je lep, dokler molči.**
- **Bodite leni po delovnem času.**
- **Junak vzbuja občudovanje, človek pa zanimanje.**
- **Za totalno vojno se navdušujejo samo totalni idioti.**
- **Besede so obleka misli.**
- **Za veliko nehvaležnost zadostuje že malo.**
- **Zdravstvo, ki se zanima samo za primer in ne za bolnika, meji na nečlovečnost.**
- **Kjer zloba prebiva, ne raste kopriva.**
- **Tudi sostanovalci so ljudje.**
- **Boljši molk kot če te hvali volk.**
- **So moški, ki so sposobni, da se poročijo z žensko samo zato, ker je drugim všeč.**

RADIOPROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 17.00 — 19.00 — 20.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob sobotah, nedeljah in praznikih): 5.05 Ljudske viže — 5.30 Kmetijska oddaja — 5.33 Ljudske viže — 5.40 Jutranja opažanja — 5.43 Pisane jutranje melodije — 6.00 Jutranja gimnastika — 6.35 Glasba in dobri nasveti — 6.45 Deželni razgled — 7.00 Glasbeni mozaik — 7.45 Lokalna poročila — 8.05 Godba na pihala — 8.15 Oddaja za ženo — 9.00 Za prijatelje stare glasbe — 10.05 Operetni koncert — 11.25 Oddaja za podeželje — 11.45 Za avtomobiliste — 13.05 Deželni razgledi — 13.30 Glasba po kosilu — 13.45 Slovenska oddaja — 15.30 Še vedno priljubljeno — 16.15 Ženska oddaja — 18.10 Odmev časa — 18.40 Šport — 18.45 Note in beležke — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda — 19.05 Zabeležite si — 19.35 Melodija in ritem — 20.05 Deželna poročila — 22.10 Šport iz vsega sveta.

Slovenske oddaje

Sobota, 30. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca — 14.00 Stare domače pesmi.

Nedelja, 31. 10.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 1. 11.: 7.00 Naša revolucija: Vera, upanje, ljubezen.

Torek, 2. 11.: 13.45 Informacije — Na koroških pokopališčih.

Sreda, 3. 11.: 13.45 Informacije — Nova slovenska literatura.

Četrtek, 4. 11.: 13.45 Informacije — Princeska pokraculja, dramat. pravljica.

Petek, 5. 11.: 13.45 Informacije — Za naše mlade poslušalce — Pesmi za mladino.

TV Avstrija 1

Sobota, 30. 10.: 15.30 ORF-koncert — 16.35 Za otroke: Mali vitez Arhibald — 17.20 Lev Leo — 17.30 Za družino — 18.00 Tedenski obzornik — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Želi si kaj — 21.45 Šport — 22.15 Čas v sliki — 22.30 Umor brez morilcev, kriminalni film.

Nedelja, 31. 10.: 16.10 Lolek in Bolek — 16.45 Svet znamke — 17.10 Krotki ježi ne grizejo — 17.40 Veselje z glasbo — 18.05 Otrokom za lahko noč — 18.10 Tajnosti morja — 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 Šport — 20.15 Moliere: Šola zmešnjav, komedijske igre v Spittalu ob Dravi — 21.30 Čas v sliki — 21.45 Iz moje knjižnice — 22.10 Sužnja divjine.

Ponedeljek, 1. 11.: 16.30 Za otroke — 16.55 Dnevi v tokijskem živalskem vrtu — 17.55 Veronika, risanka — 18.00 Rdeči hudiči — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 18.55 Oknar — 19.25 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Šport — 20.15 Gozd, veseloigra — 22.05 J. S. Bach: Maša v h-molu — 23.10 Čas v sliki.

Torek, 2. 11.: 18.00 Življenje in smrt — 18.30 Otrokom za lahko noč — 18.35 Kultura aktualno — 19.00 Okvir bisera — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Šport — 20.15 Prostor za živali — 21.00 Ljudje in miti — 21.45 J. S. Bach: Maša v h-molu — 22.50 Čas v sliki.

Sreda, 3. 11.: 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Obiščemo razstavo: Egon Schiele — 11.00 Karusel Neapelj — 16.30 Za otroke: Potovanje v Indijo Koromandijo — 17.15 Kdo rokodelči z nami? — 17.35 Lassie, zgodba psa — 18.00 Tečaj francoščine — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Slike iz Avstrije — 18.50 Televizijska kuhinja — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Dopustniška napotnica za Pariz, film — 21.45 Smučarske nezgode — 22.15 Čas v sliki.

Četrtek, 4. 11.: 10.00 Viri zgodovine — 10.30 Kaj je prognoza? — 11.00 Številčni sistemi — 11.30 Francoska TV-šola — 12.00 Fizika za vse — 18.00 Tečaj italijanščine — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Športni mozaik — 18.50 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Dali, dali — 21.30 Po sledovih Georga Trakla — 22.15 Čas v sliki.

Petek, 5. 11.: 10.00 Cerkvena zgodovina — 10.30 Na obisku pri Felixu Braunu — 11.00 Survival — 11.25 Dnevnik vaškega župnika — 18.00 Ostani zdrav! — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Slike iz Avstrije — 18.50 Kamor nas veter potegne — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Zgodbe z Dunaja — 21.00 Aktualni dogodki — 22.00 Čas v sliki — 22.15 Ob koncu tedna na poti.

TV Avstrija 2

Sobota, 30. 10.: 18.30 ORF-report — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja — 20.15 Lisasti angeli, češki film — 21.35 Telereprize.

Nedelja, 31. 10.: 18.30 Iz moje knjižnice — 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 Iz sveta, v katerem živimo — 20.00 Smučarska gimnastika — 20.15 Karusel Neapelj — 22.15 Telereprize.

Ponedeljek, 1. 11.: 18.30 Les Edwin Hawkins Singers — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Šport — 20.10 Vzgoja — 20.15 Dnevnik vaškega župnika — 22.05 Telereprize.

Torek, 2. 11.: 18.30 Na obisku pri Ilse Aichinger — 19.00 Neznani „Jaz" — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Šport — 20.15 Umrli boste, veličanstvo — 21.30 Telereprize.

Sreda, 3. 11.: 18.30 Francoska TV-šola — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja — 20.15 The Royal Ballett, baletni film — 21.50 Telereprize.

Četrtek, 4. 11.: 18.30 Na obisku pri Felixu Braunu — 19.00 7000 let iranske umetnosti — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja — 20.15 Kozarec vode, film — 21.35 Telereprize.

Petek, 5. 11.: 18.30 Obiščemo razstavo — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Ob koncu tedna na poti — 20.06 Šport — 20.10 Vzgoja — 20.15 Opus Dei — 21.00 Jetnišnica, film — 22.15 Telereprize.

TV Jugoslavija

Nedelja, 31. 10.: 8.55 Madžarski pregled — 9.30 Po domače — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.45 Mozaik — 10.50 Otroška matineja — 11.40 Mestece Peyton — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoristična oddaja — 21.25 Videofon — 21.40 Športni pregled — 22.10 Poročila.

Ponedeljek, 1. 11.: 16.45 Madžarski pregled — 17.40 Kljukčeve dogodivščine — 18.05 Obzornik — 18.30 Mozaik — 18.55 Kajuh: Sedem ljubezenskih — 19.10 Potoček, postoj — 20.00 Dnevnik — 20.35 Anton Ingolič: Ubita samota, drama — 21.25 W. A. Mozart: Rekviem v D-molu — 22.25 Poročila.

Torek, 2. 11.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Čarodejev klobuk — 18.00 Risanka — 18.15 Obzornik — 18.30 Zabavno glasbena oddaja — 19.00 Mozaik — 19.05 Vzgoja za življenje v dvoje — 19.30 Pravilna prehrana — 20.00 Dnevnik — 20.35 Onkraj, slovenski film — 22.05 Ludwig van Beethoven: Škotske pesmi — 22.20 Poročila.

Sreda, 3. 11.: 8.15 Šolska oddaja — 17.05 Šahovski komentator — 17.50 Doktor Doolitle — 18.15 Obzornik — 18.30 Glasba za staro in mlado — 19.00 Mozaik — 19.05 Športna oddaja — 19.30 Naš ekran — 20.00 Dnevnik — 20.35 M. Uskokovič: Čedomir Ilič — 21.40 A. Borodin: Knez Igor, opera — 23.00 Poročila.

Četrtek, 4. 11.: 9.35 Šolska oddaja — 14.45 Šolska oddaja — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Veseli tobogan — 18.15 Obzornik — 18.30 Svet, v katerem živimo — 19.00 Mozaik — 19.05 Enkrat v tednu — 19.20 Vse življenje v letu dni — 20.00 Dnevnik — 20.35 Četrtkovi razgledi 21.25 Maupassantove novele — 21.50 Oddaja o Igorju Stravinskem — 22.20 Poročila.

Petek, 5. 11.: 9.30 Šolska oddaja — 14.40 Šolska oddaja — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 16.40 Madžarski pregled — 17.45 V 80 dneh okrog sveta 18.15 Obzornik — 18.30 Glasbena oddaja — 19.00 Mestece Peyton — 20.00 Dnevnik — 20.35 Upornik brez razloga, ameriški film — 22.20 Poročila.

Sobota, 6. 11.: 9.35 Šolska oddaja — 14.00 Mednarodno prvenstvo Jugoslavije v namiznem tenisu — 16.30 Košarka — 18.00 Obzornik — 18.15 Junak mojega življenja, film o Dickensu — 19.20 Mozaik — 19.25 Kažipot — 20.00 Dnevnik — 20.35 Glasbena križanka — 21.35 Kratek film — 22.00 Oddelek S — 22.50 Poročila.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 85-6-24. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

VARČUJ REDNO, SEBI V KORIST — SKUPNOSTI V POMOČ!

V tednu varčevanja prinesite svoje prihranke v domače hranilnice!

HRANILNICA IN POSOJILNICA BILČOVS

HRANILNICA IN POSOJILNICA BOROVLJE | HRANILNICA IN POSOJILNICA CELOVEC

HRANILNICA IN POSOJILNICA DOBRLA VAS

HRANILNICA IN POSOJILNICA GALICIJA | HRANILNICA IN POSOJILNICA GLINJE

HRANILNICA IN POSOJILNICA GLOBASNICA

HRANILNICA IN POSOJILNICA HODIŠE | HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠT. JAKOB V ROŽU

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠT. JANŽ V ROŽU

HRANILNICA IN POSOJILNICA KOSTANJE | HRANILNICA IN POSOJILNICA KOTMARA VAS

HRANILNICA IN POSOJILNICA LEDINCE

HRANILNICA IN POSOJILNICA LOČILO | HRANILNICA IN POSOJILNICA MARIJA NA ZILJI

HRANILNICA IN POSOJILNICA PLIBERK

HRANILNICA IN POSOJILNICA PODLJUBELJ | HRANILNICA IN POSOJILNICA PODRAVLJE

HRANILNICA IN POSOJILNICA SELE

HRANILNICA IN POSOJILNICA SLOVENSKI ŠMIHEL | HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠKOFIČE

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠMARJETA V ROŽU

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠMIHEL PRI PLIBERKU | HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠTEBEN PRI BELJAKU

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŠT. TOMAŽ

HRANILNICA IN POSOJILNICA VELIKOVEC | HRANILNICA IN POSOJILNICA VOVBRE

HRANILNICA IN POSOJILNICA ZILJSKA BISTRICA

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŽELINJE | HRANILNICA IN POSOJILNICA ŽELEZNA KAPLA

HRANILNICA IN POSOJILNICA ŽVABEK

Zveza slovenskih zadrug v Celovcu